עין משפט נר מצוה

מח א מיי׳ פי״ג מהל׳ שגגות הל׳ כ:
מט ב ג ד מיי׳ פ״ד מהל׳ פסולי מוקדשים ה״א:
א ה מיי׳ פט״ו מהל׳ שגגות הלכה א סמג עשין ריז:
ב ו מיי׳ שם הלכה ב והלכה ג סמג שם:
ג ז מיי׳ שם והל׳ א:
ד ח מיי׳ שם הל׳ ב:

רבינו חננאל

אמר קרא כי לכל העם בשגגה עד שתיעשה שגגה ע״י אחרים כלומר (מאדם) [מהעם] היתה המעשה. ועיקר זה אותה הברייתא השניה לאחור (לעיל דף ג ע״א) יכול הורו ב״ד ועשו הן ב״ד עצמן יהו חייבין כו׳: וצריכי תרוויהו. פי׳ בין לאביי בין לרבא דאי אשמעינן נעשתה לשגגה הוה אמינא אפי׳ מיעוטא קמ״ל לכל העם ואי אשמעינן לכל העם הוה אמינא אפי׳ רובה לא מחייבי עד דעבדי ב״ד בהדייהו קמ״ל והיה אם מעיני העדה נעשתה כו׳. דמשמע אחרים עשו: אקשינן היכי ילפינן מהני קראי לכל מצות והא בעבודת כוכבים כתיבי ופרקינן אתיא מעיני מעיני פי׳ כתיב הכא מעיני הקהל וכתי׳ התם מעיני העדה. איבעיא להו שבט אחד לר׳ יהודה שחטא בהוריית ב״ד הגדול מי מייתו שאר שבטים כל שבט פר אי לא כי שמענא ליה לר׳ יהודה בז׳ שבטים דאיכא למימר על כן חייב השאר הואיל וז׳ הן רוב הכל וקיי״ל דרובא ככולה וכאילו הן נמי עשו. אבל שבט אחד לא מייתו הנך דלא עבוד על ידיה או דלמא לא שנא. ואתאן למפשט דשבט א׳ לר׳ יהודה לא מייתו עליה מהא דתניא סתמא מה הן מביאין פר. ר׳ שמעון אומר שני פרים. במאי עסקינן אילימא בשחטאו ז׳ שבטים ר״ש ח׳ פרים בעי במתני׳ אלא שבט א׳ (ומאי היא) [ובמאי אי] בהוריית בית דינו ר״ש לית ליה אלא לאו בהוריית ב״ד הגדול. מאן תנא קמא אי ר״מ רוב כל ישראל בעי אלא לאו ר׳ יהודה פי׳ וקתני פר א׳ ש״מ. ודחינן לא הכא במאי עסקינן כגון שחטאו ו׳ שבטים והן רובו של קהל או ז׳ אע״פ שהן מיעוטו ומאן תנא קמא ר׳ שמעון בן אלעזר. ואי קשיא לך היכי מוקמינן לה בו׳ שבטים והא ב׳ פרים תני ר״ש כאן ושמעינן לר״ש במתני׳ דבעי פר פר לכל שבט. הני מילי בו׳ (דנינהו) [דאינהו] רובה דגברי ועד השתא לא פשיטא לן שבט א׳ לר׳ שמעון אי [מייתי אין] לא ובעיא לקמן: ת״ש דאית ליה בשבט א׳ דתניא ר׳ יהודה אומר שבט שעשה בהוריית בית דינו אותו השבט חייב ושאר כל השבטים פטורין בהוריית ב״ד הגדול מביאין כל השבטים על ידו: אמר רב אשי מתני׳ נמי דיקא דתנן בסוף (פרק) [פרקין] הורו ב״ד של א׳ מן השבטים ועשה אותו שבט על פיהם הוא חייב ושאר שבטים פטורין דברי ר׳ יהודה שאר שבטים פטורין למה לי כיון דתנא אותו שבט חייב פשיטא דשאר שבטים לאו [אלא] לאשמעינן דבהוראת בית דינו שאר שבטים פטורין. אבל בהוריית ב״ד הגדול אפי׳ שאר שבטים חייבין ש״מ: איבעיא להו שבט א׳ לר״ש בהוריית ב״ד הגדול מי מייתי הוא ומייתי ב״ד עליה אי לא מייתי חד מינייהו. כי שמענא ליה לר״ש ז׳ משום דהוו רובא אבל א׳ לא מייתי או דלמא לא שנא. ת״ש מה הן מביאין פר אחד ר״ש אומר ב׳ פרים במאי עסקינן אילימא דחטאו ז׳ ר״ש ח׳ בעי אלא בשבט א׳ ובמאי אי בהוריית בית דינו ר״ש לית ליה אלא בהוראת ב״ד הגדול. וש״מ דשבט א׳ נמי מייתי ודחינן ותסברא דבשבט אחד מיירי מאן תנא קמא אי רבי מאיר רובה בעי. אי רבי יהודה שאר שבטים לייתו אלא הא מני (רבי שמעון) [רשב״א] הכא במאי עסקינן כשחטאו ו׳ שבטים והן רובא בגברי או ז׳ אע״ג דהן מיעוט תנא קמא רשב״א פי׳ ומדסגי לר״ש בתרי ש״מ דכי מחייב כל שבט ושבט בדאינון רובה דגברי ורובה במנין שבטים דפר אחד מביאין וב״ד פר אבל חד שבטא לא: ת״ש דתנן בסוף (פרק) [פרקין] וחכ״א אינו חייב אלא על הוראת ב״ד הגדול מאן חכמים אי ר״מ רובא בעי אלא ר״ש ש״מ דמחייב ר״ש כל שבט אחד להביא פר ופר ב״ד ש״מ. פי׳ וההיא מתניתא אוקימנא וסברא דר״ש (דרבין) [דדין] חד רובא ודין שבט א׳ שוו דפר אחד מביאין וב״ד פר. אבל היכא דאיכא תרי רובי כל שבט ושבט מביא פר וב״ד מביאין פר א׳ על כולן: אקשינן ור׳ יהודה ור״ש שבט אחד דאיקרי קהל מנא להו א״ר יוחנן [א] דאמר קרא בדברי הימים ויעמוד יהושפט בקהל יהודה וירושלם וגו׳ הנה קרא יהודה קהל: מתקיף לה רב אחא בר יעקב אם משם לא מיקרי אלא ב׳ שבטים דהתם שבט יהודה ובנימין הוו. פי׳ הנותרים לרחבעם. אלא אמר רב אחא בר יעקב מהתם [ב] אני אל שדי פרה ורבה גוי וקהל גוים יהיה ממך מאן אתיליד ליה ההיא שעתא בנימין ש״מ הכי קאמר ליה רחמנא השתא מתייליד לך קהל. א״ל רב בר שבא לרב כהנא אימא הכי קאמר ליה כשיהיה שבט בנימין אז יקראו כל השבטים קהל א״ל רב כהנא י״ב אקרו קהל י״א לא אקרו קהל. פי׳ ויעמוד יהושפט וגו׳ י״ב שבטים מבעיא: הכי תניא בספרא בפרשת כהן משיח והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן בקר. פר יכול זקן ת״ל בן כו׳ עד ר״ש אומר מה ת״ל ופר שני בן בקר אם ללמד שהן ב׳ והלא כבר נאמר ועשה את האחד וגו׳ [יכול] נאכל׳ חטאת ללוים ת״ל ופר שני בן בקר וגו׳ שני לעולה מה עולה לא נאכלה (שייך לדף ו׳ ע״א) אף חטאת לא נאכלה כיוצא בו אמר ר׳ יוסי הבאים מהשבי בני הגולה הקריבו עולות לאלהי ישראל פרים שנים עשר על כל ישראל אילים תשעים וששה כבשים שבעים ושבעה צפירי חטאת שנים עשר הכל עולה לה׳. אפשר חטאת עולה. פי׳ דקאמר צפירי חטאת הדר אמר הכל עולה לה׳ אלא הכל כעולה מה עולה אינה נאכלת אף אלו לא נאכלו. פי׳ דפר ושעירי עבודת כוכבים נשרפין וחטאת נקראין וכן היה ר׳ יהודה אומר על עבודת כוכבים הקריבום פי׳ דכתיב וכי תשגו ולא תעשו וגו׳. ואמר רב יהודה אמר שמואל על עבודת כוכבים שעבדו בימי צדקיהו: בשלמא לר׳ יהודה משכחת לה דחטאו כולהו שבטים א״נ מקצת [ג] ואינך בגרירה לר״ש דאמר צבור מייתו משכחת לה כגון שחטאו י״א שבטים והפר הי״ב בשביל ב״ד. אלא לר״מ פי׳ דאמר ב״ד מביאין פר א׳ ולא צבור י״ב היכי משכחת לה [ומשני כגון כו׳] אקשינן אברייתא אמאי הקריבום. והא מתים היו אותם שעבדו עבודת כוכבים כי הרגום נבוכדנאצר בכובשו ירושלים וקי״ל דאין כפרה למתים. אמר רב פפא כי אין כפרה לחד. אבל לצבור אע״ג דמייתו אית להו כפרה. אקשינן מנא ליה לרב פפא הא אילימא מדכתיב תחת אבותיך יהיו בניך וגו׳ אי הכי אפי׳ יחיד נמי אלא דוקייא דרב פפא משעירי ראשי חדשים. פי׳ לכפר על הדברים המפורשים בשבועות פ״א וקאמר רחמנא ניתו מתרומת הלשכה כדמפרש בשקלים (ממאי) [אמאי] והא מייתו להו אותן ששקלו השקלים הנך דפיישי היכי מייתו כפרה מדידהו. אלא ש״מ חטאת שמתו בעליה צבור קרבה. פי׳ וש״מ שיש כפרה לצבור מתים. ודחינן האי סברא מי דמי התם בשעירי ראשי חדשים ספיקא הוא שמא מת מהצבור ושמא לא אבל הכא ודאי מתו. אלא דוקייא דרב פפא מדכתיב גבי עגלה ערופה כפר לעמך ישראל וגו׳ שאין ת״ל ונכפר להם הדם מה ת״ל ונכפר להם הדם ראויה כפרה זו שתהא מכפרת על יוצאי מצרים. פי׳ בכי האי גוונא דכתיב אשר פדית. ודחינן ממאי דלמא גבי עגלה ערופה מגו דאיכפר להני חיים שהביאוה איכפר למתים אבל התם לא היה שם אחד מן העושים. ומהדרינן התם נמי מיהוה הוו דכתיב ורבים מהכהנים והלוים וראשי האבות הזקנים וכו׳ אקשינן ומנא לן דרובא הוו. פי׳ אותן העושים דלמא מעוטא הוו והנך דלא עבדי לאו בני פר נינהו. ופשטנא מדכתיב ואין העם מכירים קול תרועת השמחה לקול בכי העם וגו׳ פי׳ בוכין מאן הוו הנך דבית ראשון והא עדיף בכייהו דאלמא רובא הוו. אקשינן אמאי אצטריכי הני חטאות והא מזידין הוו פי׳ עבודת

א) כ״ה גי׳ רבינו בגמ׳: ב) גי׳ רבינו נכונה מאד ועל גי׳ שלנו תמהו הראשונים: ג) גי׳ רבינו נכונה דהמסקנא לעיל דאף בשבט א׳ בהוראת ב״ד הגדול חייבים השאר בגרירה:

גמרא

אלא מעתה נייתו פר בהוראה וכי תימא הכי נמי טפי להו שבטים אלא אמר רב אחא ברבי יעקב שבטו של לוי לא איקרו קהל דכתיב [1]הנני מפרך והרביתך ונתתיך לקהל עמים וגו׳ כל שיש לו אחוזה איקרי קהל וכל שאין לו אחוזה לא איקרי קהל א״כ חסרי להו י״ב שבטים אמר אביי [2]אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי אמר רבא והא כתיב על שם אחיהם יקראו בנחלתם לנחלה הוקשו [א]ולא לדבר אחר ולא והא חלוקין בדגלים בנחלתן כך חנייתן כדי לחלק כבוד לדגלים והא חלוקים בנשיאים ההוא לחלוק כבוד לנשיאים דתניא שלמה עשה ז׳ ימי חנוכה ומה ראה משה לעשות שנים עשר ימי חנוכה כדי לחלוק כבוד לנשיאים מאי הוי עלה ת״ש [ב]דתניא ר״ש אומר [ג]חמש חטאות מתות ולד חטאת ותמורת חטאת [ד]וחטאת שמתו בעליה וחטאת שנתכפרו בעליה וחטאת שעברה שנתה [ה]ואי אתה יכול לומר ולד חטאת בצבור שאין צבור מפרישין נקבה ואי אתה יכול לומר תמורת חטאת בצבור שאין תמורה בצבור ואי אתה יכול לומר חטאת שמתו בעליה בצבור שאין צבור מתים שנתכפרו בעליה ושעברה שנתה לא שמענו יכול ימותו אמרת ילמוד סתום מן המפורש [ו]מה מצינו בולד חטאת ותמורת חטאת ושמתו בעליה ביחיד דברים אמורים ולא בצבור אף [ז]שנתכפרו בעליה ושעברה שנתה ביחיד דברים אמורים ולא בצבור [ח]וכי דנין אפשר משאי אפשר ר״ש בחד מקום גמיר:

הדרן עלך הורו בית דין:

הורה [ט]**כהן משיח** לעצמו שוגג ועשה שוגג מביא פר [י]שוגג ועשה מזיד מזיד ועשה שוגג פטור [כ]שהוראת כהן משיח לעצמו כהוראת ב״ד לצבור: **גמ׳** שוגג ועשה שוגג מביא פר פשיטא אמר אביי [ל]הכא במאי עסקינן כגון שהורה ושכח מאיזה טעם הורה ובשעה [מ]שטעה אמר הריני עושה על דעת [נ]הוראתו דמהו דתימא כיון דאילו מתידע ליה [ס][שמא] הדר ביה כמזיד דמי ולא לחייב קמ״ל: מזיד ועשה שוגג כו׳: מנא ה״מ [ע]דתנו רבנן [3]לאשמת העם הרי משיח כצבור [פ](שיכול) והלא דין הוא צבור

רש"י

אלא מעתה. דכהנים איקרו קהל לייתו פר בהוראה: **וכ״ת הכי נמי טפי להו שבטים.** לר״ש הויין י״ג שבטים ותנן [ה.] רבי שמעון אומר י״ג פרים פר לכל שבט ושבט ופר לב״ד דלא הוו אלא י״ב שבטים: **אלא אמר רב אחא בר יעקב שבטו של לוי לא איקרי קהל.** והוא הדין לכהנים דלא איקרו קהל דכהנים הויין בכלל שבטו לוי [י] (ואכתי נוקמה) כר׳ שמעון: **ונתתיך לקהל עמים ונתתי את הארץ הזאת לזרעך אחריך אחוזת עולם כל שיש לו אחוזה איקרי קהל.** וכהנים ולוים אין להם אחוזה: **כראובן ושמעון יהיו לי.** דבתרי שבטים חשיב להו כראובן ושמעון: **והא כתיב על שם אחיהם יקראו בנחלתם.** לנחלה הוקשו אפרים ומנשה לשאר שבטים שיהיו נוטלים בנחלה כשאר שני שבטים ולא לדברים אחרים הוקשו אבל אין מביאין ב׳ פרים ואכתי חסרי להו מי״ב שבטים אלא שמעינן מינה דלוי איקרי קהל וכהנים לא איקרי קהל ושותפין נינהו ולא מתוקמא כר״ש דקרא הכי משמע ומולדתך: **כנחלתם כך חנייתם.** שיעקב אבינו חלק להם את הארץ ויוסי היאך יחנו לדגליהם וכן מצינו במדרש תנחומא [כ] דיעקב אבינו תקן להם דגלים וחלק להם הארץ [ל] וכן מצינו איש על דגלו באותות [מ] באות אשר נוה להם אביהם שלאותן רוחות שנחלקו לשאת מטתו לאותן רוחות חנו לדגליהם והיינו דאמרי׳ כנחלתן כך חנייתן: **מאי הוי עלה.** אי הוה דוקא הא דאביי דאמר דשמעינן ליה לר״ש דאמר דחטאת השותפין אינה מתה או לאו דוקא: **ת״ש דתניא ר״ש אומר וכו׳: שאין צבור מפרישין נקבה.** שאין אתה מוצא קרבן צבור שהיתה באה נקבה: **שאין תמורה בצבור.** דכתיב [נ] לא יחליפנו ולא ימיר דלשון יחיד הוא ולא צבור ושותפין והכי מפרש בפ״ק דמס׳ תמורה (דף יג.): **שנתכפרו בעליה ושעברה שנתה לא שמענו.** אם מתים בצבור אי לא: **וכי דנין אפשר משאי אפשר.** הא ולד חטאת ותמורת חטאת ושמתו בעליה אי אפשר בצבור וקא אמר מה מצינו: הא לא קשיא דלא הוי דנין אפשר משאי אפשר משום דר״ש בחד מקום גמיר להו דכי נלמוו ישראל על ד׳ חטאות בחד מקום גמיר להו הלכה למשה מסיני שיהיו נוהגות יחד במקום אחד או ביחיד או בצבור וקא דייק ר״ש אי ס״ד בצבור הנך כולהו מי איתנהו יחד בצבור אלא ש״מ דביחיד אמורה ולא בצבור דכי היכי שמתו בעליה ולד חטאת ותמורת חטאת ליתנהו בצבור ה״נ שכיפרו בעליה ושעברה שנתה ליתנהו בצבור דעל כרחין ילמוד סתום מן המפורש והכי אמרינן במס׳ תמורה בפ׳ יש בקרבנות יחיד (ד׳ טו:) אמר ר״ש בן לקיש ארבע נתנו להם למתות והחמישי׳ ירעה ויחד ניתנו שיהיו נוהגות במקו׳ א׳ ומספק העמידום על חמש שיהיו ממשמן מתות ואי ס״ד דארבע ניתנו להם בצבור הנך כולהו ד׳ מתות מי איתנהו בצבור הא לא משכחת לה דאפשר בצבור אלא שנים ותו לא אלא על כרחך ילמוד סתום מן המפורש. וקא דייקא מהא מתניתא דכי היכי דאמר ר״ש ה׳ חטאות מתות ביחיד ולא בצבור דמההיא דוקיא דייק ר״ש דיחיד ולא בשותפין דהיינו ב״ד משום דאי אתה יכול לומר ולד חטאת בשותפין שאין השותפין מביאין נקבה דפר ושעיר הוא דמביאין ואי אתה יכול לומר תמורת חטאת בשותפות שאין תמורה בשותפין דעלמא וכ״ש בב״ד דה״נ תנן במס׳ תמורה (דף יג.) אין השותפין עושין תמורה וילמוד סתום מן המפורש מה מצינו בולד חטאת ותמורת חטאת ביחיד דברים אמורים ולא בשותפין אף חטאת שמתו בעליה ושכפרו (על) בעליה ושעברה שנתה ביחיד ולא בשותפין דחטאת שמת אחד מן השותפין קרבה הלכך הא דקתני מת אחד מב״ד פטור לא מתוקמא אליבא דר״ש:

הדרן עלך הורו בית דין

הורה כהן משיח. הורה שוגג ועשה מזיד או שהורה מזיד ועשה שוגג פטור מקרבן שהוראת כהן משיח לעצמו כהוראת ב״ד לצבור מה הוראת ב״ד לצבור אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אף הוראת כהן משיח לעצמו אינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה כדמפרש בגמרא לאשמת העם הרי משיח כצבור וכי הורו בית דין מזידין ועשו קהל שוגגין לא הוי הוראה והוי שגגת מעשה לחודיה והוו יחידין ומייתו כל חד וחד כשבה או שעירה אבל כהן משיח כי הורה מזיד ועשה שוגג לא דיניה כיחיד ופטור לגמרי דהכי אמרינן בפרק בתרא (דף יא.) מעם הארץ [ס] פרט למשיח דאינו מביא קרבן בשגגת מעשה: **גמ׳ שוגג ועשה שוגג מביא פר פשיטא.** דכי הורה בשוגג ועשה שוגג דהוי שוגג מעליא ומביא פר קרבן: **מהו דתימא כיון דאי מתידע ליה.** מאיזה טעם הורה שמא היה חוזר בו מאותו טעם וכי שכח ההוא טעמא ואף על פי כן הוא עושה ותולה בהוראתו דאשוגה אימא כמזיד דמי ולא מחייב קרבן קא משמע לן: [ע] **(שיכול.** לגמור מדין קל וחומר שמשיח כצבור ולא צריך למכתב לאשמת העם אע״ג דאילו לא נאמר לאשמת העם הייתי למד מן הדין):

תוספות

מזיד ועשה שוגג. תימה היכא הוי שוגג בלא הוראה אי אכיל בשתיקה ולא מיקרי הוראה הא מאחר שאינו מורה לאחרים כי אם לעצמו מה לי בשתיקה מה לי בדיבור: **(אין) [בהוראת] בית דין בו׳.** כמה ענינים שונה הכא מה שכבר שנה בפרק קמא אלא משום דאתי לפרושי רישא אמאי שוה להוראת צבור לענין שוגג ועשה כו׳ משום דשוו פר כהן משיח וצבור להדדי: **שוגג ועשה שוגג פשיטא.** לעיל בפ״ק (ד:) דקתני שוגגין ועשו שוגגין לא פריך נמי פשיטא וצריך לומר אגב דתנא הכא דהתם ליכא לשנויי כדהכא דהיכי סלקא דעתך למימר דכולהו סנהדרין שכחו מאיזה טעם הורו:

מסורת הש"ס

א) תמורה טז., ב) [יומא נ. וסם נסמן], ג) תמורה טו., ד) [סוכה נ: יבמות מו. סא: זבחים לח. מנחות יט. פב. תמורה טו: יח: נדה לו:], ה) ס״א שעשה ב״ש, ו) הוראתי יעב״ץ, ז) ב״ש, ח) ת״כ פ׳ ויקרא, ט) ב״ש מ״ו, י) ולא מיתוקמא כל״ל ב״ש, כ) [במדבר יב], ל) [תנחומא פנחס ו], מ) [במדבר ב], נ) [ויקרא כז], ס) [ויקרא ד], ע) ב״ש מ״ז,

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנְנִי מַפְרְךָ וְהִרְבִּיתִךָ וּנְתַתִּיךָ לִקְהַל עַמִּים וְנָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת לְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ אֲחֻזַּת עוֹלָם: בראשית מח ד
2. וְעַתָּה שְׁנֵי בָנֶיךָ הַנּוֹלָדִים לְךָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד בֹּאִי אֵלֶיךָ מִצְרַיְמָה לִי הֵם אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כִּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ לִי: בראשית מח ה
3. אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם וְהִקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פַּר בֶּן בָּקָר תָּמִים לַיי לְחַטָּאת: ויקרא ד ג

מוסף רש"י

ילמד סתום. שכיפרה בעליה ושעיברה שנתה, דלא ידעינן דאי איתנהו בצבור אי לאו, להכי קרי סתום, מן המפורש. ולד ותמורה ושמתו בעליה, שמפורש לנו דאינן בצבור (תמורה טז.). **וכי דנין אפשר משאי אפשר.** הא דלא איתנהו להנך שלשה בצבור למיתה, משום דלא משכחת להו בצבור, לא לענין מיתה ולא לענין הקרבה, דהא לא מתרמי בצבור לעולם (שם טז:).

הדרן עלך הורו בית דין

תוספות הרא"ש

[**א״ל** אביי א״כ כשחטאו בהוראת ב״ד עם הצבור יביאו פר לעצמן. וכ״ת ה״נ נפישי להו פרים דשבט לוי יביאו ב׳ פרים: [א] אמר רב אחא שבט לוי אינו קרוי קהל דכל אותן שלא נטלו חלק בארץ אינם קרוים קהל. מיהו כהנים (נינהו) [נהי] דלא מקרי קהל מ״מ הכתוב קראם עם בפ״ע ושקולים עם הקהל וכצבור דמו ואין חטאתם מתה אבל חטאת שותפים ס״ל לר״ש דמתה ומתוקמא שפיר כר״ש: **א״ה בצרי להו.** האי א״ה לא קאי אמלתיה דרב יוסף דהא שני שפיר דאע״ג דכהנים לא אקרי קהל אקרו עם וקרבנם כקרבן צבור דמי. אלא פריך אהא דקאמר דשבט לוי לא אקרי קהל א״כ לא הוי אלא י״א פרים לקהל. ומשני אפרים ומנשה מביאין שני פרים. הדר פריך והא כתיב על שם אחיהם יקראו בנחלתם. לנחלה הוקשו ולא לד״א. וה״פ דקרא ומולדתך אשר הולדת אחריהם. פי׳ כשיבואו לידי חלוקת הארץ בנים אשר הולדת אז ע״ש אחיהם (יקראו) אפרים ומנשה [יקראו] בנחלתם. כי לא יקראו שבטים ליטיל נחלה לבדם כאפרים ומנשה שאותם לבדם עשיתי שבטים לנחלה. אלמא משמע לענין נחלה דוקא הוקשו לראובן ושמעון ולא לד״א. והכי מסקי׳ דאפרים ומנשה לא אקרו שבטים לענין פר אלא שבט יוסף מייתי פר אחד ושבט לוי אקרי קהל ומייתי פר. אבל כהנים נהי דעם אקרי קהל מיהו (קהל) לא איקרי. וקבעי תלמודא מאי הוה עלה משום דמתוקמא דברי רב יוסף קבעי תלמודא הי מנייהו עיקר דברי אביי או דברי ר״י. ומסיק דדברי אביי עיקר דכי היכי דגבי צבור אר״ש ילמוד סתום מהמפורש ה״נ גבי חטאת השותפין דאין נקבה ותמורה בחטאת השותפין. ולשיטת רש״י ז״ל (ניחא) [נדחו] דברי ר״י דע״כ כהנים לא אקרי קהל דא״כ נפישי להו פרים נמצא דסבר ר״ש דאין חטאת שותפין מתה. וא״כ מאי בעי תלמודא מאי הוי עלה: **הדרן עלך הורו בית דין**

פ״ב שהוראת כהן משיח לעצמו כהוראת ב״ד לצבור. הקשה הרמ״ה ז״ל למאי אצטריך ליה השתא האי הקישא דמשיח לצבור. אי להורה שוגג ועשה מזיד תיפוק ליה משום דמזיד לאו בר קרבן הוא. וכן בכהן משיח גופיה [ג] שוגג כתיב. ואי להורה מזיד ועשה שוגג תיפוק ליה כיון דהורה במזיד וגמר בדעתו לאכלה באיסור לא שב מידיעתו הוא. ותירץ דאצטריך כגון שהורה במזיד מטעם שאינו נכון וכשבא מעשה לידו שכח זדונו וסבר שמטעם נכון הורה ואכלו בחזקת היתר שאילו נודע לו שהיה איסור לא היה אוכלו ושב מידיעתו הוא. וכה״ג גבי שוגג ועשה שוגג מחייב כדמפרש בגמרא. ונ״ל דבחנם דחק דהא דקתני שהוראת כהן המשיח לעצמו כהוראת ב״ד לצבור אחיובא קאי ולא אפטור לאשמועינן דלא מחייב כהן משיח אם לא שהורה היתר מתחלה. וכן משמע מתוך פרש״י ז״ל דלפטור לא צריך להיקשא כיון דלאו הוראה היא ממילא ידענא דמיפטר דתניא לקמן דכהן משיח לא מחייב על שגגת מעשה: **דת״ר** אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם. וליכא לפרושי שחטא כהן בהוראה (והאנשים כגון) [לאשמת העם] שחטאו עם הוראתו. דהא מעיקרא נפש כי תחטא בשגגה ועשה מאחת מהנה כתיב ועלה כתיב אם הכהן המשיח: **שיכול.** פרש״י ז״ל שיכולני ללמוד שמשיח כצבור מדין ק״ו. ולאו דוקא ק״ו אלא מבנין אב קאמר. וה״פ שיכולני ללמוד דבר זה מבנין אב. והלא דין הוא אף בלא פסוק וא״כ קרא ל״ל. ומיהו לשון שיכול אינו מיושב דמשמע להכי צריך קרא שיכול הייתי לומר בענין אחר אם לא היה פסוק. וי״מ שיכול קאי אדינא בתרא (והכא) [וה״ק] שיכול הייתי לומר שיתחייב משיח בשגגת מעשה בלא העלם דבר (כדמשמע) [כדמסיק] בתר הכי ולהכי מצטריך קרא. וקודם שסיים דבריו קאמר אדרבה והלא דין הוא אף בלא פסוק:

א) בפר״ח ג״כ לא גרס מלת אלא: ג) עי׳ בסמוך סד״ה דת״ר:

מסורת הש"ס

א) [לקמן י.], ב) ת"כ פרשה ויקרא, ג) [ויקרא ד], ד) [שם ה], ה) [שם], ו) צ"ל ומשיח, ז) [במדבר טו], ח) [ויקרא ה], ט) [לקמן ח.], י) צ"ל כצבור, כ) [לעיל ה.], ל) [לעיל ג:], מ) [לקמן ט:].

תורה אור השלם

1. אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם וְהִקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פַּר בֶּן בָּקָר תָּמִים לַייָ לְחַטָּאת: ויקרא ד ג

2. וְהֵבִיא אַיִל תָּמִים מִן הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ לְאָשָׁם אֶל הַכֹּהֵן וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל שִׁגְגָתוֹ אֲשֶׁר שָׁגָג וְהוּא לֹא יָדַע וְנִסְלַח לוֹ: ויקרא ה יח

תוספות הרא"ש

צבור מוצא מכלל יחיד. דכתיב ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ. וצבור שחטאו בשג"מ בכלל כדדרשינן לעיל רפ"ק דמייתו כל חד וחד כשבה או שעירה. והוציא הכתוב צבור שעשאו (בהוראתו) [בהוראה] מכלל זה להביא פר ומשיח נמי בכלל נפש והוציאו מזה הכלל לחייבו בפר: **או כלך לדרך זו נשיא** מוצא מכלל יחיד. שגם נשיא היה בכלל ואם נפש להביא כשבה או שעירה ויצא לדונו בשעיר. ואית ספרים דגרסי נשיא מוצא מכלל צבור ומשיח מוצא מכלל צבור. וה"פ נשיא [מוצא] מכלל צבור שעשו בשגגת מעשה דמייתו כשבה או שעירה כל חד מנייהו דכתיב מע"ה ואפילו רובא. וגם נשיא היה בכלל ויצא לידון בשעיר. וגם משיח היה בכלל ויצא לידון בפר. וליכא לפרושי דנשיא ומשיח היו בכלל אם מעיני העדה דבהא לא יצא נשיא מכלל שגם הוא בהוראת ב"ד מתכפר עם הצבור: **הורה בפני עצמו** (מתכפר עם שאחרים אינן) מתכפר בפ"ע. מדקתני מתכפר בפ"ע משמע שהיה ראוי להתכפר עמהם. וה"ד כגון שחטאו גם הצבור בהוראת ב"ד ואשמועינן דלא סגי ליה לדידיה פר צבור. דאי בדלא הורו צבור כלל מאי מתכפר לו בפ"ע פשיטא אלא במאן מתכפר לו. ועוד קרא במאי מתוקם אם לא בענין זה שחטא (כולא) [בלא] צבור. ובגמ' מוקי לה כגון דאורי בתרי אסורי הוא בחלב והן בע"ז. הורה עם הצבור דאורו תרווייהו בחלב מתכפר לו עם הצבור. ורישא משנה שאינה צריכה היא דהאיך מתכפר על חלב שאכל דחייב עליו פר בשעיר שמביאין הצבור בע"ז אלא אגב סיפא נקטוה דמקרא דרשינן ליה בגמרא דסד"א כמו שאינו מתכפר עם הצבור ביוה"כ אלא מביא לעצמו. הה"נ אם חטא עם הצבור בהוראה יביא פר לעצמו: **שאין ב"ד חייבין עד שיורו** לבטל כו'. ופרש"י ז"ל שבא לפרש הטעם למה מתכפר עם הצבור דהואיל ושוה משיח לצבור שאינו חייב אלא על שגגת מעשה עם העלם דבר מתכפר נמי עמהם כשהורה ועשה (מהם) [עמהם]. ולא נהירא דאין צריך טעם לזה דהאי קרא דריש בגמרא. ועוד מדכליל בהדייהו ולא בע"ז (וליתא) [וליכא] לפרושי דאף אם הורה ועשה משיח עם הצבור בע"ז מתכפר עמהם דהא משיח בעבודת כוכבים כיחיד. ונראה לפרש שאין ב"ד חייבין כו' תחילת דבור הוא. ואע"ג (תני ושאין) [דתני שאין] כה"ג תנן ברפ"ק דמסכת יו"ט שאפר כירה מוכן הוא ותחילת הדבור [הוא] כאילו תנא ואפר כירה מוכן הוא: **שאין ב"ד** חייבין. פרש"י ז"ל סתמא כר"מ דאמר בפירקא דלעיל ב"ד מביאין על ידיהן והן פטורין. ותימה דבריש מכילתין פירש אהא דאמר שמואל אין ב"ד חייבין עד שיאמרו להם מותרים. כלומר כשעושין קהל או רובן עבירה ע"פ של ב"ד בין למ"ד לקמן ב"ד מביאין פר ובין למ"ד צבור מביאין. וי"ל משום דקתני (הכי) [הכא] וכן המשיח משמע אין ב"ד חייבין על הבאת קרבן קאי דומיא דמשיח: **ת"ר משיח שהורה עם הצבור ועשה עם הצבור יביא פר לעצמו ודין הוא.** פי' ודין הוא שלא יביא ושקלי וטרי עד דסתר האי דינא. וראוי הוא שיביא לעצמו. אלא דיליף לה מקרא שמתכפר עם הצבור: **ה"ד** הא דקאמרת הורה בפ"ע מתכפר בפ"ע. דע"כ בדאיתא תרי הוראות כדפרישית. והיכי משכחת לה דהורה כהן משיח וגם הורו ב"ד. ומוקי לה ר"פ בשוין שכולן מופלאים ולא בררי לי שפיר מאי הפי' מופלא דראוי להוראה היינו דגמיר כולי תלמודא כשמעון בן עזאי וגמיר וסביר ומאי חסיר ליה להיותו נקרא מופלא. ואפשר דמושיבין בסנהדרין אע"פ שאינו ראוי להוראה אי לא משכח ראוי להוראה. ואותן הראוים להוראה נקראים מופלאים. והכא מיירי שכולן ראויים להוראה:

רש"י

צבור מוצא מכלל יחיד. דיחיד מביא כשבה או שעירה וצבור מביא פר: **נשיא מוצא מכלל יחיד.** דבכלל אם נפש אחת [ג] הוא ומוצא מכללו דיחיד מביא כשבה או שעירה ונשיא מביא שעיר: **מה נשיא בשגגת מעשה בלא העלם דבר וכו': צבור בפר ואין מביאין אשם תלוי.** כלל כדאמר לקמן דכתיב ביה באשם תלוי [ד] ואם נפש כי תחטא וגו' ולא ידע ואשם וכתיב וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע [ה] מי שחטאתו ושגגתו שוה חייב בשגגת מעשה בלא העלם דבר יצא כהן משיח שחטא בהעלם דבר וכ"ש צבור דילא מאשם תלוי משום דהעלם דבר בהדיא כתיב בהו ואין חטאתו ושגגתו שוה דבעינן העלם דבר עם שגגת מעשה ועוד דצבור אינו בכלל נפש: **נשיא.** [ו] משיח מביאין שעירה בעבודת כוכבים דכתיב בפרשת שלח לך אנשים בעבודת כוכבים [ז] ואם נפש דאחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח במשמע: **ומביא אשם ודאי.** בין נשיא ובין משיח דכתיב באשם גזילות ובאשם מעילות [ח] נפש ומשיח ונשיא בכלל נפש אחת הן וצבור אין מביאין אשם ודאי דאינן בכלל נפש אחת והא דתנן [ט] אין חייבין אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת וכן המשיח הכי משמע דב"ד הוא דאינן חייבין כלל עד שיורו בדבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת שאם הורו בשחייבין על זדונו כרת ושגגתו אשם פטורין לגמרי ועוד דבאשמות אין בהם דין שוגג דעל זדון הוא מביא אשם וכן המשיח אין מביא פר אלא בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אבל במקום אשם ודאי חייב אשם לפי שהוא בכלל נפש אחת דלהכי הושוה לצבור דאין מביאין פר במקום אשם: **ומנא ליה.** דאין משיח מביא אשם תלוי: **דכתיב.** באשם תלוי וכפר הכהן על שגגתו אשר שגג מחטאתו מי שחטאתו ושגגתו שוה דאינו חייב עד דהוי הכל בשגגת מעשה דהיינו יחיד יצא משיח שחטאתו ושגגתו אין שוה דאינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה: **לאשמת העם ע"כ לא קאמר ליה.** כלומר מלאשמת העם קאמר דנפקא ליה דאין חטאתו ושגגתו שוה דמשיח לצבור והא אכתי לא קמה ליה היקש דלאשמת העם דעדיין לא הועמד לאשמת העם במקומו דהא קאמר אע"ג דאילו לא נאמר לאשמת העם יכולני ללמוד מן הדין דמשיח צריך העלם דבר עם שגגת מעשה [י] כצבור וקאמר נראה למי דומה צבור בפר ואין מביאין אשם תלוי ומשיח בפר ואין מביא אשם תלוי בענין זה הוא דומה משיח לצבור אע"ג דאילו לא נאמר לאשמת העם והכא קאמר דמלאשמת העם נפקא ליה דמשיח אין חטאתו ושגגתו שוה דאין מביאין אשם תלוי והלא בלא אשמת העם הוא דן ולמד: **אלא אשם כדי נסבה.** אלא עיקר הדין שהוא דן כך הוא צבור בפר ומשיח בפר מה צבור אינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אף משיח לא יהא חייב אלא על העלם דבר ושגגת מעשה: **מתני' הורה.** כהן משיח בעצמו כגון דמורו בתרי איסורי ב"ד בחלב והוא בעבודת כוכבים: **נתכפר לו בפני עצמו.** דמביא פר בפני עצמו דאי הורה הוא בפני עצמו ולא הורו ב"ד כלל לא איצטריך למיתני דחייב להביא פר דמקרא מלא הוא אלא אלא כי איצטריך למיתני כגון שהורו בשני איסורים: **הורה עם הצבור.** ב"ד כגון דהורו בחדא איסור הוא בחלב והן בחלב: **נתכפר לו עם הצבור.** שהוא מתכפר בשל ב"ד ומפני מה מתכפר בשל בית דין עם הצבור כי הורה עם הצבור לפי שבדברים הרבה שוה משיח לב"ד שאין ב"ד חייבין קרבן עד שיורו לבטל מקצת וכן המשיח וכו' והואיל והושוה משיח לב"ד הלכך כי הורה עם הצבור ועשה עם הצבור מתכפר עם הצבור. והא דקתני שאין ב"ד חייבין ולא קתני שאין צבור חייבין סתמא כר"מ דאמר לעיל בפ"ק [כ] ב"ד מביאין על ידיהן פר והן פטורין: **ולא בעבודת כוכבים.** אין חייבין קרבן: **גמ' מה נשיא חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור.** משום דבשגגת מעשה בלבד הוא מביא שעירה והואיל וחטאתו בשגגת מעשה הוא כיחיד דעלמא הלכך כי חטא ע"פ ב"ד עם הצבור דהוי העלם דבר עם שגגת מעשה מתכפר עם הצבור ועוד שכן מתכפר לו עם הצבור ביוה"כ לפיכך מתכפר לו עם הצבור אף משיח הורה בפני עצמו וכו': **ת"ל.** דכתיב בכהן משיח על חטאתו אשר חטא דמשמע דכי חטא בפני עצמו הוא דייתי בפני עצמו הא אם חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור: **ה"ד.** דכי הורה משיח בפני עצמו דמורו בתרי איסורי דמתכפר בפני עצמו אי דהוא מופלא ב"ד והן אינן מופלאין פשיטא דמתכפר בפני עצמו דהוראה דידהו לאו כלום היא: **ובעי איתויי.** כל חד וחד מצבור: **כשבה או שעירה.** דהא תנן לעיל בפ"ק (דף ד:) או שלא היה שם מופלא של ב"ד דלא הויא הוראה שאע"פ שאינו מסנהדרין שאילו היה מסנהדרין אפי' [אם] קטן שבכולם לא היה שם לא הויא הוראה כדאמרינן [ל] מאי כל עדת דאי איתא לכולה סנהדרין הויא הוראה ואי לא לא הויא הוראה וכשגגת מעשה לחודיה דמי דמייתי כל חד וחד כשבה או שעירה ה"נ כי הוי הוא מופלא והן אינן מופלאין כי הורה בפני עצמו הואיל והוא לא היה שם עמהן פשיטא דמתכפר בפני עצמו דהוראה דידהו לאו כלום היא: **ואי הן מופלאין והוא אינו מופלא.** כי הורה בפני עצמו אמאי מתכפר בפני עצמו: **והא הוראה דידיה לאו כלום היא.** דכיון דאינו מופלא לא ידע מאי קא מורה ולא הוה הוראה מעליא וכשגגת מעשה לחודיה דמי ואשכחן משיח בשגגת מעשה גרידתא פטור לגמרי כדאמרינן בסוף פירקא [מ] שאין חטאתו שוה ליחידים:

אמר

גמרא

צבור מוצא מכלל יחיד ומשיח מוצא מכלל יחיד מה צבור אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אף משיח לא יהא חייב [א] אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה או כלך לדרך זו נשיא מוצא מכלל יחיד ומשיח מוצא מכלל יחיד מה נשיא מביא בשגגת מעשה בלא העלם דבר אף משיח מביא בשגגת מעשה בלא העלם דבר נראה למי דומה צבור בפר [א] ואין מביאין אשם תלוי ומשיח בפר [ב] ואין מביא אשם תלוי מה צבור אינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אף משיח לא יהא חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה או כלך לדרך זו נשיא מביא שעירה בעבודת כוכבים ומביא אשם ודאי ומשיח מביא שעירה בעבודת כוכבים ומביא אשם ודאי מה נשיא מביא בשגגת מעשה אף משיח מביא בשגגת מעשה ת"ל [1] לאשמת העם הרי הוא משיח כצבור מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אף משיח אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אימא מה צבור הורה ועשו אחריו בהוראתו חייבין אף משיח כשהורה ועשו אחריו בהוראתו יהא חייב ת"ל [1] והקריב על חטאתו אשר חטא על מה שחטא הוא מביא ואין מביא על מה שחטאו אחרים אמר מר משיח בפר ואין מביא אשם תלוי מנא ליה דאין מביא אשם תלוי דכתיב [2] וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג מי שחטאתו ושגגתו שוה יצא משיח שאין שגגתו וחטאתו שוה דכתיב לאשמת העם הרי הוא משיח כצבור לאשמת העם ע"כ לא קאמר ליה אלא אשם כדי נסבה: **מתני'** [ג] הורה בפני עצמו ועשה בפני עצמו מתכפר לו בפני עצמו [ד] הורה עם הצבור ועשה עם הצבור מתכפר לו עם הצבור שאין ב"ד חייבין עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת [ה] וכן המשיח [ו] ולא בעבודת כוכבים עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת: **גמ'** מנהני מילי [ב] דת"ר הורה עם הצבור ועשה עם הצבור יכול יביא פר לעצמו ודין הוא נשיא מוצא מכלל יחיד ומשיח מוצא מכלל יחיד מה נשיא חטא בפני עצמו מביא בפני עצמו חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור אף משיח חטא בפני עצמו מביא בפני עצמו חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור לא אם אמרת בנשיא שכן מתכפר לו עם הצבור ביום הכפורים תאמר במשיח שאין מתכפר לו עם הצבור ביום הכפורים הואיל ואין מתכפר לו עם הצבור ביום הכפורים יכול יביא פר לעצמו ת"ל [1] על חטאתו אשר חטא הא כיצד חטא בפני עצמו מביא בפני עצמו חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור היכי דמי אילימא דהוא מופלא והם אינן מופלאין פשיטא דמתכפר לו בפני עצמו הוראה דלהון ולא כלום ובעי אתויי כשבה או שעירה כל חד וחד ואי דאינון מופלאין והוא לאו מופלא אמאי מתכפר לו בפני עצמו הא הוראה דידיה ולא כלום היא

אמר

תוספות

מה צבור הורו ועשו אחריהן בהוראתן כו'. תימה היאך שייך לדמותו לב"ד דהכתיב לאשמת העם וטפי מסתבר לומר מה צבור אין חייבין עד שיורו הן אחרים אף משיח לא יהיה חייב כו': **לא אם אמרת בנשיא שכן מכפר לו ביוה"ב.** המ"ל שכן נשיא אין מביא בהוראה אלא דאלימא פריך שמתכפר בצבור: **ואי דאינהו (כו') מופלאים** הוראה דידיה בו'. דהא איתקש לאשמת העם ותנן לעיל כו' כדפרש"י:

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פי"ג מהל' שגגות הלכה ג סמג עשין רעז:
ו ב מיי' שם פט"ו הל' ו סמג שם:
ז ג מיי' שם הל' א:
ח ד מיי' שם הלכה ד:
ט ה מיי' שם הל' א:
י ו מיי' שם ופי"ד הל' א [ופי"ג הלכה ג סמג שם:

רבינו חננאל

כוכבים שעבדו בימי צדקיהו בזדון הוות ומזיד לאו בר קרבן הוא. ומהדרינן ולטעמ' אילים צ"ו וכבשים ע"ז שהקריבו מי אשכחנן להו בכל התורה כולה. פי' חדא דאיל וכבש לא אשכחנן דאתי חטאת בכל התורה כולה. ותו דטפי מפר ושעיר לא אשכח בעבודת כוכבים אלא הוראת שעה היתה וליכא למיסמך עלה וכל זו השמועה ישנה נמי בתמורה בפרק יש בקרבנות היחיד: מתני' הורו ב"ד של אחד מן השבטים ועשה אותו השבט על פיהם אותו שבט חייב ושאר כל השבטים פטורין. דברי ר' יהודה וחכמים אומרים אין חייבים אלא על הוראת ב"ד הגדול בלבד שנאמר ואם כל עדת ישראל ולא עדת אותו השבט מפורש בספרא עדת ישראל עדה המיוחדת בכל ישראל זו סנהדרין גדולה שבלשכת הגזית אוקימנא לעיל (דף ה:) דמאן חכמים ר"ש: ת"ר הורו ב"ד. פי' ועשו קהל או רובו על פיהם וידעו שטעו וחזרו בהן מת אחד מב"ד פטורים אחד מן הצבור חייבים. מאן תנא אמר ר' זירא ואמרי לה אמר ר' ירמיה בר אבא ר"מ היא דאמר ב"ד מייתו ולא צבור והכין טעמא מת אחד מב"ד פטורים מלהביא פר. דהויא לה חטאת שמתו בעליה מת אחד מן הצבור חייב' ב"ד להביא הפר דהא כולהו ב"ד קיימי. מתקיף לה רב יוסף ממאי דלמא ר"ש היא דאמר צבור מייתי וב"ד מייתי והכי קאמר מת אחד מב"ד פטור' דהוה ליה חטאת שמתו בעליה מת אחד מן הצבור חייבין שאין הצבור מתין. פי' ב"ד לאו צבור נינהו אלא שותפין. א"ל אביי לא מצית לאוקמא כר"ש דהא שמעינן ליה דאמר חטאת השותפין לא אזלא למיתה. דתניא פר ושעיר יוה"כ שאבדו והפריש אחרים תחתיהן פי' ולא הספיק להקריבן עד שנמצאו הראשונים ימותו. דברי ר' יהודה דקסבר ר' יהודה חטאת צבור מתה. והכי מפורש בתוספתא יומא (פ"ג) ר' אלעזר ור' שמעון אומרי' ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה שאין חטאת צבור מתה. פי' הנה הפר של יוה"כ דלאו דצבור הוא אלא דשותפי אהרן וביתו כדכתיב והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וגו' ודינו אצל ר' שמעון כדין השעיר דהוא חטאת צבור דאלמא אם מת אחד מן השותפין קרב כדרך שאם מת אחד מן הצבור קרב. ואמאי קתני מת אחד מב"ד פטורין אפילו כי מת ליקרב. והא מתניתא איתא ביומא בפ' הוציאו לו. והכי תניא בתוספתא תמורה (פ"ב) המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ולא הספיק להקריבה עד שנמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות יביא איזו מהן שירצה והשניה תרעה עד שתסתאב וימכר ויפלו דמיה לנדבה. ר' אומר תמות ומודים חכמים לר' במפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה והקריבה ואח"כ נמצאת הראשונה שתמות. ות"ר בספרא פרשת יחיד ואם כבש יביא קרבנו ומנין את אומר המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואח"כ נמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות שיביא איזה מהן שירצה ת"ל יביא יכול יביא שתיהן ת"ל יביאנה אחת הוא מביא ואינו מביא שתים. ואמרי עלה בתמורה פרק יש בקרבנות היחיד (דף טו) והא חטאת דפיישא מה תהא עלה. אמר רב המנונא תנא ר' יהודה אומר רועה ר' שמעון אומר מתה. ושקלינן וטרינן בה טובא. ואסיקנא דר' יהודה אליבא דרבנן דפליגי על ר' בתוספתא אמרה ודתנן התם חטאות יחיד שכפרו בעלים [מתה] ושל צבור אין מתות. ר' יהודה אומר [ימותו] אוקימנא באבודה ונמצאת בשעת הפרשה ור' יהודה אליבא דר': אמר ליה רב יוסף כהנים קא אמרת כהנים עם לעצמם שנאמר על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר. פי' דינם כדין צבור ולא כשותפין. ולענין חטאת שותפין לר' שמעון מתה. א"ל אביי (שייך לדף ו ע"ב) אלא מעתה נייתי פר בהוראה. וכי תימא הכי נמי טפי להו שבטים. [ס"א נפישו להו פרים] פירוש למאן דאמר כל שבט ושבט מייתי י"ג פרים בעי ולר' שמעון י"ד: אמר רב אחא בר יעקב לא מייתי בהוראה אלא מאן דאקרי קהל ושבטו של לוי לא אקרי קהל שנאמר ויאמר אלי הנני מפרך והרבתיך ונתתיך לקהל עמים ונתתי את הארץ הזאת לזרעך אחריך אחזת עולם כל שיש לו אחוזה קרוי קהל וכל שאין לו אחוזה אינו קרוי קהל. פי' ולוים לית להו אחוזה. אקשי' אי הכי בצרי להו. פירוש י"א הוו ופרקינן משמיה דאביי אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי. א"ל רבא והא כתיב על שם אחיהם יקראו בנחלתם. לנחלה הקשתים לראובן ושמעון ולא לדבר אחר אהדד ליה אביי ולא והא חלוקין בדגלים. פירוש דכתיב דגל מחנה אפרים וגו' ועליו מטה מנשה. ופרקינן כדי לחלוק כבוד לדגלים. פירוש כי כל דגל היו לו ג' נשיאים ואילו לא נחלק שבט יוסף היה נשאר דגל אחד בב' נשיאים בלבד כי שבט לוי לא פוקד דכתיב והלוים לא התפקדו וגו' ס"א והא חלוקין בדגלים כנחלתם כך חנייתם. פירוש הכי קאמר ליה יעקב ליוסף על שם אחיהם יקראו בנחלתם והמחנות נמי מעין נחלה היתה שהן חולקין הרוחות הלכך נחלקו. וראינו במקצת פי' חכמים א) כנחלתם כך חנייתם שיעקב חלק להם את הארץ. וצום היאך יחנו לדגליהם. וכך מצינו במדרש ר' תנחומא איש על דגלו באותות לאות שצוה להם אביהם שלרוחות שנחלקו לשאת מטתו להן נחלקו לדגלים ואקשינן והא חלוקין בנשיאים דכתיב ביום השביעי נשיא לבני אפרים אלישמע בן עמיהוד. ביום השמיני נשיא לבני מנשה גמליאל בן פדהצור ופרקינן כדי לחלוק כבוד לנשיאים.

א) כ"ה בפרש"י.

ז: הורה כהן משיח פרק שני הוריות

אמר רב פפא. בשיון דהוא מופלא והן מופלאים הלכך אינטריך למיתני דכי מטא בפני עצמו אע"ג דהולאה דיהוי הוי הולאה מעליא אפילו הכי מתכפר בפני עצמו משום דקא מורו בשני איקורי מטא עם הצבור אע"ג דהוא מופלא דהולאה דיהיה הוי הולאה מעליא אפ"ה מתכפר עם הצבור משום דקא מורו בחלב איקורא: **בשני מקומות.** משיר במקום אחד וב"ד במקום אחר: **בעמייהו.** בפסוקים דחלב ועבודת כוכבים מתרי קראי נפקי: **וחלוקין בקרבנות.** דב"ד מייתי שעיר לעבודת כוכבים והוא לא מייתי שעיר: **דהוא שעירה.** לחודיה דכתיב בעבודת כוכבים בפרשת שלח לך מנשיא [1] ואם נפש אחת תחטא בשגגה ועשתה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ואשם: **הוא בחלב המכסה את הקרב.** דהוי דבר שאין הצבור מודין דהא לא מפרש קרא מאי ניהו אחפי' אמוראי פליגי בשחיטת חולין גמלו עריפות (דף ג:) מאי ניהו כרם הפיעמי וכ"ש חלב שעל גבי הדקים שאין הצבור מודין דהא לא כתיב בהדיא. אי נמי דהורו בחלב שעל הקרב בין בכזית לפחות מכזית בכזית לא כתיב בהדיא והוי דבר שאין הצבור מודין: **אע"ג דקרבנן שוה.** דהן בפר והוא בפר: **כיון דמפרי קראי קא אתו.** דמתמרינן לעיל בפרק קמא (דף ג.). ואם החלב [2] וי"ו ימיתא להניח חלב שעל גבי הדקין: **הא פליגין בעמייהו.** הא חלוקים בפסוקים ומתכפר בפני עצמו: **או דלמא סם חלב אחד הוא.** והוהה עם הצבור הוא ומתכפר עם הצבור: **והן בדם.** כגון דם המולבן בחיכריס או בין בזית לפחות מכזית והוי דבר שאין הצבור מודין: **בפר קרבן אחרון.** דכיון דשיון בקרבן הוהה עם הצבור ומתכפר עם הצבור. תיקו: **לפי שינאה עבודת כוכבים.** מכלל פר העלם דבר של צבור לידון בעצמו בהבאת פר ושעיר: **גמר לאן.** בעבודת כוכבים מעיני והיה אם מעיני העדה [3]: **ונאמר להלן מעיני.** ועבעם דבר מעיני הקהל [4]: **מה להלן ב"ד.** דכתיב ועבעם דבר מעיני הקהל ועבו ואמרינן לעיל בפ"ק (דף ה.) הוהלה תלויה בב"ד דכתיב ועבעם דבר מעיני הקהל דעבו ועבו מעיני הקהל דכתיב והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה [5] ומ"ד ב"ד והא אין מעשה תלוי בב"ד אלא בקהל דהכא כתיב מעיני העדה נעשתה דהייהו מעשה אלא מה להלן ב"ד דכתיב בפרשת ויקרא אף כאן בית דין: **מתני' אין חייבין בקרבן וכו'.** אין בעבודת כוכבים אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה: מגלן דת"ר לפי שיצאה עבודת כוכבים לדון בעצמה יכול יהו חייבין על שגגת המעשה נאמר כאן מעיני ונאמר להלן מעיני מה להלן אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אף כאן אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה ואילו משיח בעבודת כוכבים לא קתני מתניתין מני רבי היא [7] דתניא משיח בעבודת כוכבים רבי אומר בשגגת מעשה וחכמים אומרים [8] בהעלם דבר ושיון שבשעירה ושיון שאין מביא אשם תלוי ותסברא בזדונו חטאת מי קתני אלא תני הא הוא הדין להא ה"נ תנא הא והוא הדין להא מ"ט דרבי אמר קרא [2] וכפר הכהן על הנפש השוגגת בחטאה בשגגה הנפש זה משיח השוגגת זה נשיא בחטאה בשגגה רבי סבר חטא זה בשגגה יהא ורבנן סברי מי שחטאתו בשגגה יצא משיח שאין חטאתו בשגגה אלא בהעלם דבר ושיון שבשעירה כיחיד [9] מגלן דאמר קרא [3] ואם נפש אחת אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח כולם בכלל נפש אחת הן: ושיון

תוספות

דיחבי בתרי מקומות וקמורו בחד א"אורא. תימה מאי אינטריך בשיון אפי' לא שיו נמי סולאתן הולאה דבא דנעיגן לעיל מופלא בנ"ד שהיא לבן לגמוד ולא לגמוד והכא מאי אינטריך ללמוד כיון דבאיסור אחד הורו ושיכון הורו שוה ונולאה כספרים דגרסי מלמא דרב [6] עופי בשיון בתר דמוקן בתרי אסורי: **נאמר כאן מעיני.** תימה לעיל בפ"ק משמע בדברי אחי דלא ידענן אחר מצות עבודת כוכבים וכבא משמע איפכא ול"ל דאחיי נמי הכי נמי לפילף כי הכא דעיני בעבודת כוכבים גם פשוט לן שהוא ב"ד אלא ה"ק ר"ל אפילו עיני עיני לגומר הא עיני בעבודת כוכבים לפילו משאר מצות שהוא ב"ד והדר אפילו הכהן מעיני מהאי לענין זה דכי היכי דגבי עבודת כוכבים מעשה תלוי בקהל דכתיב דמשמע נעשתה ה"ג אם איני בשגגת מעשה וכן המשיח בשגגת מעשה ולאחר הוא דכי יחיד ועבד בשגגת מעשה לחודיה מייתו כל חד וחד כשבא לו שעירה דדייניסה ביחידים לכיון דלא עבו ע"פ ב"ד מחלקי כולהו מהדדי והוו יחידים ויחידים חייבין בשגגת מעשה אבל משיח בשגגת מעשה לחודיה פטור מכלום דלאמר לקמן בפרק בתרא (דף יא.) מעם האמרן [2] פרט לנשיא דאיכא בשגגת מעשה כלל והיינו דקאמר יא אם משיח אמין חטאתו בשגגה דהייהו בשגגת מעשה וכו': **גמ' ואילו משיח בעבודת כוכבים לא קתני.** דקתני ולא בעבודת כוכבים אין חייבים אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה ולא קתני וכן המשיח ומלגלא קתני וכן המשיח מכלל דמשיח בעבודת כוכבים חייב בשגגת מעשה לחודיה: **מתני' מני ר' היא דתניא משיח בעבודת כוכבים ר' אומר בשגגת מעשה.** לחודיה: **וחל"א בהעלם דבר.** כלומר עם שגגת מעשה כשאר מצות. ושיון אמין מביא אשם תלוי: **ותסברא זדונו כרת ושגגתו חטאת.** דעבוד' כוכבי' דקתני ולא בעבוד' כוכבים אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת מי קתני וכן המשיח והא קי"ל דמשיח נמי בעבודת כוכבים אינו חייב אלא על דבר שזדונו כרת ועל שגגתו חטאת כדאמרי' לקמן (דף ח.) נאמר כאן עליה כו' נאשמת העם הרי משיח בעבודת כוכבים אינו חייב אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת [3] כשאר מצות וכן המשיח והוא הדין בעבודת כוכבים דמשיח בעבודת כוכבים אינו חייב בעבודת כוכבים אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת: **הא לא נמי תנא בהא.** דאין חייבין בשאר מצות אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה וכן המשיח והוא הדין בעבודת כוכבים דמשיח בעבודת כוכבים אינו חייב אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת: **הא לא נמי תנא בהא.** דאין חייבין בשאר מצות אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה וכן המשיח והוא הדין בעבודת כוכבים דמשיח בעבודת כוכבים אינו חייב אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת [4] ונעלם דבר דבר ולא כל הגוף: וכן המשיח: מנלן דכתי' [1] לאשמת העם הרי משיח כצבור: ולא בעבודת כוכבים כו': מנלן דתנו רבנן לפי שיצאה עבודת כוכבים לדון בעצמה יכול יהו חייבין על עקירת מצוה כולה נאמר כאן מעיני ונאמר להלן מעיני מה להלן בב"ד אף כאן נמי בב"ד ומה להלן דבר ולא כל הגוף אף כאן נמי דבר ולא כל הגוף: **מתני'** [2] אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה [3] וכן המשיח ולא בעבודת כוכבים אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה: **גמ'** מנלן דתנו רבנן ישגו יכול יהו חייבין על שגגת מעשה ת"ל ישגו ונעלם דבר אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה: וכן המשיח: מנלן דכתיב [1] לאשמת העם הרי משיח כצבור: ולא בעבודת כוכבים אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה: מנלן דת"ר לפי שיצאה עבודת כוכבים לדון בעצמה יכול יהו חייבין על שגגת המעשה נאמר כאן מעיני ונאמר להלן מעיני מה להלן אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אף כאן אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה ואילו משיח בעבודת כוכבים לא קתני מתניתין מני רבי היא [7] דתניא משיח בעבודת כוכבים רבי אומר בשגגת מעשה וחכמים אומרים [8] בהעלם דבר ושיון שבשעירה ושיון שאין מביא אשם תלוי ותסברא בזדונו חטאת מי קתני אלא תני הא הוא הדין להא ה"נ תנא הא והוא הדין להא מ"ט דרבי אמר קרא [2] וכפר הכהן על הנפש השוגגת בחטאה בשגגה הנפש זה משיח השוגגת זה נשיא בחטאה בשגגה רבי סבר חטא זה בשגגה יהא ורבנן סברי מי שחטאתו בשגגה יצא משיח שאין חטאתו בשגגה אלא בהעלם דבר ושיון שבשעירה כיחיד [9] מגלן דאמר קרא [3] ואם נפש אחת אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח כולם בכלל נפש אחת הן:

אמר רב פפא כגון שהיו [6] מופלין שניהן סבר אביי למימר חטא בפני עצמו ועשה בפני עצמו היכי דמי דיתבי בשני מקומות וקא מורו בתרי איסורי אמר ליה רבא אמו שני מקומות גורמין אלא אפילו יתבי בחד מקום וכיון דקא מורו בתרי איסורי חטא בפני עצמו הוא: פשיטא הוא בחלב והן בעבודת כוכבים חטא בפני עצמו הוא דהא חלוקין בטעמייהו וחלוקין בקרבנות דהוא בפר והן בפר ושעיר דהא קא מייתו הני שעיר והוא לא מייתי וכל שכן הוא בעבודת כוכבים והן בחלב דחלוקין בקרבנותיהן [5] (לגמרי) דהוא שעירה ואינהו פר אלא הוא בחלב המכסה את הקרב והן בחלב שעל הדקין מהו מי אמרינן אף על גב דקרבנן שוה כיון דמתרי קראי קאתו הא פליגין בטעמייהו או דלמא שם חלב אחד הוא אם תמצא לומר שם חלב אחד הוא הוא בחלב והן בדם מהו מי אמרינן בטעמייהו הא פליגין או דלמא כיון דשיון בקרבן בתר קרבן אזלינן [8] תיקו: שאין בית דין חייבין עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת וכו': מנלן דעד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת כדאמרינן באידך פירקין [9] ונעלם דבר דבר ולא כל הגוף: וכן המשיח: מנלן דכתי' [1] לאשמת העם הרי משיח כצבור: ולא בעבודת כוכבים כו': מנלן דתנו רבנן לפי שיצאה עבודת כוכבים לדון בעצמה יכול יהו חייבין על עקירת מצוה כולה נאמר כאן מעיני ונאמר להלן מעיני מה להלן בב"ד אף כאן נמי בב"ד ומה להלן דבר ולא כל הגוף אף כאן נמי דבר ולא כל הגוף: **מתני'** [2] אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה [3] וכן המשיח ולא בעבודת כוכבים אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה: **גמ'** מנלן דתנו רבנן ישגו יכול יהו חייבין על שגגת מעשה ת"ל ישגו ונעלם דבר אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה: וכן המשיח: מנלן דכתיב [1] לאשמת העם הרי משיח כצבור: ולא

ג"ד חייבין קרבן אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה וכן המשיח ואגבור הוא דכי עבדי בשגגת מעשה לחודיה מייתו כל חד וחד כשבא לו שעירה דדייניסה ביחידים לכיון דלא עבו ע"פ ב"ד מחלקי כולהו מהדדי והוו יחידים ויחידים חייבין בשגגת מעשה אבל משיח בשגגת מעשה לחודיה פטור מכלום דלאמר לקמן בפרק בתרא (דף יא.) מעם האמרן [2] פרט לנשיא דאיכא בשגגת מעשה כלל והיינו דקאמר יא אם משיח אמין חטאתו בשגגה דהייהו בשגגת מעשה וכו': **גמ' ואילו משיח בעבודת כוכבים לא קתני.** דקתני ולא בעבודת כוכבים אין חייבים אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה ולא קתני וכן המשיח ומלגלא קתני וכן המשיח מכלל דמשיח בעבודת כוכבים חייב בשגגת מעשה לחודיה: **מתני' מני ר' היא דתניא משיח בעבודת כוכבים ר' אומר בשגגת מעשה.** לחודיה: **וחל"א בהעלם דבר.** כלומר עם שגגת מעשה כשאר מצות. ושיון אמין מביא אשם תלוי: **ותסברא זדונו כרת ושגגתו חטאת.** דעבוד' כוכבי' דקתני ולא בעבוד' כוכבים אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת מי קתני וכן המשיח והא קי"ל דמשיח נמי בעבודת כוכבים אינו חייב אלא על דבר שזדונו כרת ועל שגגתו חטאת כדאמרי' לקמן (דף ח.) נאמר כאן עליה כו' לאשמת העם הרי משיח כצבור מהו מי אמרינן אף על גב דקרבנן שוה כיון דמתרי קראי קאתו הא פליגין בטעמייהו או דלמא שם חלב אחד הוא אם תמצא לומר שם חלב אחד הוא הוא בחלב והן בדם מהו מי אמרינן בטעמייהו הא פליגין או דלמא כיון דשיון בקרבן בתר קרבן אזלינן [8] תיקו: שאין בית דין חייבין עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת וכו': מנלן דעד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת כדאמרינן באידך פירקין [9] ונעלם דבר דבר ולא כל הגוף: וכן המשיח: מנלן דכתי' [1] לאשמת העם הרי משיח כצבור: ולא בעבודת כוכבים כו': מנלן דתנו רבנן לפי שיצאה עבודת כוכבים לדון בעצמה יכול יהו חייבין על עקירת מצוה כולה נאמר כאן מעיני ונאמר להלן מעיני מה להלן בב"ד אף כאן נמי בב"ד ומה להלן דבר ולא כל הגוף אף כאן נמי דבר ולא כל הגוף: **מתני'** [2] אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה [3] וכן המשיח ולא בעבודת כוכבים אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה: **גמ'** מנלן דתנו רבנן ישגו יכול יהו חייבין על שגגת מעשה ת"ל ישגו ונעלם דבר אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה: וכן המשיח: מנלן דכתיב [1] לאשמת העם הרי משיח כצבור: ולא

רבינו חננאל

פירוש הואיל ונחלקו בדגלים לטעם שאמרנו אילו הקריב אחד וחברו לא איכא זילותא. דתניא [מג"ת פי"ב] שלמה עשה ז' ימים בחנוכת הבית מפני מה עשה משה י"ב בדי לחלוק כבוד לנשיאים. פי' שאם הקריב זה ולא יקריב זה איכא קפידא וקיימא לה קושיא דאי הכי בצרו להו וליכא למימר כהנים עם לעצמן ולעולם קסבר ר' שמעון חטאת השותפין לא אזלא למיתה. מאי הוה עלה פירוש דהא דרב יוסף מי מתוקמא האי כר' שמעון אי לא. ת"ש דתניא בספרא פרשת נשיא ושחט אותו ולא תמורתו ולמטה הוא אומר ושחט אותה ולא וולדה ולא תמורתה מכאן היה רבי שמעון אומר כר' ר"ש אומר ה' חטאות מתות וולד חטאת ותמורת חטאת ותטאת שמתו בעליה ושנתכפרו בעליה ושעברה שנחה ואי אתה יכול לומר ולד חטאת בצבור. פי' ימות לפי שאין הצבור [מפרישין נקבה וא"א יכול לומר תמורת חטאת בצבור לפי שאין הצבור] ממירין. פי' דתנן בתמורה הצבור והשותפין מקודשין אבל לא ממירין. ואי את יכול לומר חטאת שמתו בעלים בצבור לפי שאין הצבור מתים פי' כולם הלכך כל אלו השלשה לתנהו בצבור. יכול כפרו בעלים ושעברה שנחה יהו ממתות בצבור אמרת ילמד סתום ממפורש. פי' סתום דצבור א) מפורש דיחיד. מה ולד חטאת ותמורת חטאת ושמתו בעליה ביחיד דברי' אמורים ולא בצבור אף כיפרו בעלים ושעברה שנחה ביחיד דברי' אמורים ולא בצבור. הלכך קרבן בצבור. פי' הוא הדין לשותפין נמי דאמרינן אי אתה יכול לומר ולד חטאת בשותפין שאין שותפין מביאין נקבה פי' דכתיב בחטאת יחיד וכפר עליו. ותניא בספרא שהתא כפרה לשמו שלא יכפר על שנים כאחת. ולא תמורת חטאת בשותפין לפי שאין שותפין ממירין וה"נ ילמד סתום ממפורש דכולהו ה' חטאות לר' שמעון בשותפין לא מייתי ולא מוקמא האי דמת אחד מב"ד פטורין כר"ש דלסבריה חייבין וכמאן דאוקמה כר"מ שלקא סוגיא דשמעתא: הדרי' לאקשויי אהא דקתני ר' שמעון ילמוד סתום ממפורש וכי דנין אפשר משאי אפשר. פי' היאך נדון כפרו בעליה ושעברה שנחה דאפשר בהו בצבור מולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה דאי אפשר בהן בצבור. ופרקינן בחד מקום גמיר. פי' כך גמיר ר"ש מפי רבותיו הלכה למשה מסיני כי החטאות המתות אין אחת מהן נוהגת אלא במקום שנוהגות כולן וכיון דאי אפשר באותן הג' לנהוג בצבור (הכי) [הני] נמי אין נוהגות ובעל כרחך למד סתום ממפורש דהתם בתמורה בסוף פרק יש בקרבנות היחיד אקשינן עלה כי האי גוונא וכי דנין אפשר משאי אפשר. אמר ר"ל ד' נתנו והעמידום על ה'. פי' אלו הה' חטאות ר' מהן נתנו למיתה וה' נשתכח דינה בימי אבל משה. דגרסינן התם בפרק יש בקרבנות היחיד א"ר יצחק אף חטאת שנתכפרו בעליה נשתכחה בימי אבל משה והעמידו כל הה' למיתה. כלומר ואי ס"ד דהני ד' בצבור נתנו הא אי אפשר בכולהו. אלא ש"מ ביחיד נתנו ובעל כרחך ילמד סתום ממפורש: אמר ברוך קדמנו באור תנאין י"א אשר אין חולק בי' מהן בי הן צורך ההוראה ואותו שחלק בא' והוא ר' יהודה האומר שמתקיימת בב"ד שבט. ואין הלכה כמותו אלא כחכמים. עכשיו נבאר החלוקה היטב לאמר כי נחלקו חכמי המשנה ג' מחלוקת בביאת הפר. א) משום ר' מאיר נחלקו בה ב' התנאין. אחד אמר כי ר' מאיר היה סובר כי הקהל הכתוב בפרשה כל קהל שבטי ישראל הוא ולעולם אין מביאין פר עד שיעשו רוב ישראל בשבטים ובמספר הגברים וכשעושין החובה חלויה במי שהתוראה חלויה הן ב"ד. הלכן ב"ד יביאו פר אחד וכל ישראל פטורין ובעבודת כוכבים פר ושעיר וכל ישראל פטורין ור' שמעון בן אלעזר אומר לא היה ר' מאיר מבקש רוב מספר שבטים ורוב מספר גברים אלא אי זה או זה: ב) ר' יהודה הסובר כי הקהל הכתוב בפרשה שבט הוא. וכך שורתו אם חטא שבט אי רובו בהוריית בית דינו אותו שבט מביא פר ב"ד וכל ישראל פטורין אבל חטא בהוריית בית דין הגדול (כאין) [כולן] על אותו חטא י"ב פרים מביאין. אבל אם היה החטא ממעינו שבט ליכא פר ובין כך ובין כך ב"ד לעולם פטור. ג) ר' שמעון הסובר כי הקהל שבט הוא אבל אין לו חובת פר כלל ולא לב"ד על ידו אלא בהוריית ב"ד הגדול וכך דינו כשהורו ב"ד הגדול ועשה שבט אי רובו על פיהם אותו שבט מביא פר ב"ד מביא אי כשם שנשתתפו בשגגה ישתתפו בחובה ושאר ישראל פטורין. והוא הדין לב' שבטים אם ג' או ד' או ה' או ו' והן רובו או ז' והן

מופלא שבב"ד שהוא עינם של שאר סנהדרין שאם [הורה] לבדו בלא האחרים ועשו הדבור לא פיו חייבין. הלכך צריך ללמוד משאר מצות דכתיב בהו מעיני הקהל וכולא סנהדרין הם עיני. ונראה שבחנם דחק דהא (בשאר) [דבשאר] מצות דדעינן דאיירי בהוראת סנהדרין לאו משמעותו נמקא אלא משום דכתיב בהו ונעלם מעיני דמשמע שנעלם מהם דבר ועל ידי כך עשו שגגה בדדרשי' באידך בריתא ת"ר ישגו יכול יהו חייבין על שגגת [שעשו] [מעשה] ת"ל ישגו ונעלם הלכך דדשו ונעלם מעיני היינו בית דין שנעלמה מהם הוראה הקהל ועשו שתהא הוראה בב"ד ומעשה הקהל. אבל גבי עבודת כוכבים דלא כתיב ונעלם אלא והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה. לא משמע דאיירי בב"ד כלל אלא בשגגת מעשה דעדה: **ולא** בעבודת כוכבים כו' דת"ר לפי שיצאת כו'. הקשה הרמ"ה ז"ל למה לי למילף עבודת כוכבים משאר מצות לענין העלם דבר ושגגת המעשה. והא בעבודת כוכבים גופא כתיב נעשתה לשגגה וכתיב כי לכל העם בשגגה. ודרשו מנייהו לעיל בפ"ק (דף ה.) דמעשה תלוי בקהל והוראה תלויה בב"ד. אלמא לא מחייבי קהל בלא הוראת ב"ד. ותירץ דסוגיא דלעיל אליבא דר"מ ור"ש דלא מייתר להו קהלי לדמדש מעשה תלויה בקהל והוראה בב"ד אבל לר' יהודה דדרש ליה מקהל יתירא ליה דיש לה האי דרשא נעשתה לשגגה ובריתא דהכא ר"י דסתם ספרא ר' יהודה: **ואילו** משיח בעבודת כוכבים לא קתני. דלא קתני בעבודת כוכבים וכן המשיח אלמא דמשיח בעבודת כוכבים מחייב בספרא מעשה גרידתא. וליכא למימר הא דקתני ולא בעבודת כוכבים אצבור ומשיח דאיירי בהו מקמי הכי דא"ר ת"ל למשבקי' למשיח עד לבסוף ולתני אין חייבין רק ולא בעבודת כוכבים כו' והדר לתני דתיר וכן המשיח. ותשתא דשבקי' עבודת כוכבים לבסוף משמע דמשיח בעבודת כוכבים לא מביא העלם דבר: **אלא** תנא הא והי"ה לדר. פי' תנא (כר') [עבודת כוכבים] גבי ב"ד והי"ה לגבי משיח. דמשיח (כר') [כב"ד] אף לענין (כר') [עבודת כוכבים]: **וכפר הכהן** על הנפש השוגגת. הנפש זה נשיא השוגגת זה משיח. קרא יתירא קדריש שלא

מוסף רש"י

משיח בעבודת כוכבים. כהן משוח קרבן עבודת כוכבים, דבר אומר בשגגת מעשה. אפילו לא נעלם ממנו איסור עבודת כוכבים אלא שגגת מעשה חייב. ואע"ג דבשאר מצות אין מביא קרבן אלמוד בו אלא ל"ב נעלם ממנו הלכה, דמחיב בני חטאת אלמוד לגזר יעבוד דבר, כגון הוהו ב"ד שחלב מותר ועשו ע"י העלמתן, הכי כהן משוח כתיב לאשמת העם, אבל משוח לבדו, אפילו הכי בעבודת כוכבים קתרבנן שוה לשאר יחידים, דלקמן יתאיב, אחייב בשגגת מעשה בלא העלם דבר, וחכמים אומרים. אף כאן אינו חייב אלא בהעלם דבר (סנהדרין סא.). ושיון שבשעירה. כיחיד. ואפילו לרבנן דלא אמרינן אינו חייב ליה בשאר מצות אינו חייב אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. דעבוד' כוכבי' דקתני ולא בעבוד' כוכבים אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת מי קתני וכן המשיח והא קי"ל דמשיח נמי בעבודת כוכבים אינו חייב אלא על דבר שזדונו כרת ועל שגגתו חטאת כדאמרי' לקמן (דף ח.) נאמר כאן עליה כו' לאשמת העם הרי משיח כצבור מהו מי אמרינן אף על גב דקרבנן שוה כיון דמתרי קראי אתו הא פליגין בטעמייהו או דלמא שם חלב אחד הוא אם תמצא לומר שם חלב אחד הוא הוא בחלב והן בדם מהו מי אמרינן בטעמייהו הא פליגין או דלמא כיון דשיון בקרבן בתר קרבן אזלינן [8] תיקו: שאין בית דין חייבין עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת וכו': מנלן דעד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת כדאמרינן באידך פירקין [9] ונעלם דבר דבר ולא כל הגוף: וכן המשיח: מנלן דכתי' [1] לאשמת העם הרי משיח כצבור: ולא בעבודת כוכבים כו': מנלן דתנו רבנן לפי שיצאה עבודת כוכבים לדון בעצמה יכול יהו חייבין על עקירת מצוה כולה נאמר כאן מעיני ונאמר להלן מעיני מה להלן בב"ד אף כאן נמי בב"ד ומה להלן דבר ולא כל הגוף אף כאן נמי דבר ולא כל הגוף: **מתני'** [2] אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה [3] וכן המשיח ולא בעבודת כוכבים אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה: **גמ'** מנלן דתנו רבנן ישגו יכול יהו חייבין על שגגת מעשה ת"ל ישגו ונעלם דבר אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה: וכן המשיח: מנלן דכתיב [1] לאשמת העם הרי משיח כצבור: ולא

תוספות הרא"ש

ונעלם דבר דבר ולא כל הגוף. וכן המשיח דכתיב לאשמת העם הרי משיח כצבור. והקשה הרמ"ה ז"ל למה לי הקישא להאי מלתא הא במשיח גופיה כתיב מאחת מהנה דמשמע מאחת ולא כל אחת. ותירץ דהאי מאחת גבי עשיה כתיב ועשה מאחת מהנה. ואגן בהוראה הוא דבעינן למילף שצריך קיום קצת ובטול קצת. ונראה דבלא"ה צריכי מ"מ דמאחת לדרשא אחרינא כדדרשינן מניה בשבת פרק הבונה (דף קנ) שאם כתב שם משמעון חייב. **ל"פ** שיצאת ע"ז לידון בעצמה יכול יהו חייבין על עקירת מצוה כולה נאמר כאן כו' מה להלן בב"ד אף כאן בב"ד. מה להלן דבר ולא כל הגוף כו'. הקשה הרמ"ה ז"ל מה צריך ללמוד ע"ז משאר מצות דאיירי בב"ד. דמהיכי ידעי בשאר מצות דאיירי בב"ד אלא מדכתיב מעיני הקהל דמשמע ב"ד דכמו בהוראת סנהדרין לאו משמעותו דפקא אלא משום דכתיב בהו ועל ידי כך עשו שגגה כל הקהל הולכין לאור הוראתו של ב"ד. ובעבודת כוכבים כתיב מעיני העדה דמשמע בית דין. ותירץ משום דבעבודת כוכבים כתיב מעיני העדה. ועדה משמע בכל דוכתא ב"ד כדכתיב ושפטו העדה והצילו העדה. הלכך אי לאו ג"ש הוה מפרשינן מעיני העדה דאיירי בב"ד. דמהיכי ידעי בשאר מצות דאיירי בב"ד אלא מדכתיב מעיני הקהל דמשמע ב"ד דכמו שאדם הולך אחר עיניו כך כל הקהל הולכין לאור הוראתו של ב"ד. ובעבודת כוכבים כתיב מעיני העדה דמשמע בית דין. ותירץ משום דבעבודת כוכבים כתיב כתיב דוכתא ב"ד כדכתיב ושפטו העדה והצילו העדה. הלכך אי לאו ג"ש הוה מפרשינן מעיני העדה דאיירי בב"ד. ודעה משמע בכל דוכתא ב"ד כדכתיב ושפטו העדה והצילו העדה. הלכך אי לאו ג"ש הוה מפרשינן מעיני העדה דאיירי בב"ד אלא מדכתיב מעיני הקהל דמשמע ב"ד דכמו שאדם הולך אחר עיניו כך כל הקהל הולכין לאור הוראתו של ב"ד. ובעבודת כוכבים כתיב מעיני העדה דמשמע בית דין. ותירץ משום דבעבודת כוכבים כתיב כתיב דוכתא ב"ד כדכתיב ושפטו העדה והצילו העדה. הלכך אי לאו ג"ש הוה מפרשינן מעיני העדה דאיירי בב"ד. ודעה משמע בכל דוכתא ב"ד כדכתיב ושפטו העדה והצילו העדה. הלכך אי לאו ג"ש הוה מפרשינן מעיני העדה דאיירי בב"ד אלא מדכתיב מעיני הקהל דמשמע ב"ד דכמו שאדם הולך אחר עיניו כך כל הקהל הולכין לאור הוראתו של ב"ד. ובעבודת כוכבים כתיב מעיני העדה דמשמע בית דין. ותירץ משום דבעבודת כוכבים כתיב כתיב

[א]ושוין שאין מביא אשם תלוי מנלן דכתיב [1]וכפר [עליו] הכהן על שגגתו אשר שגג רבי סבר מי שכל חטאו בשגגה יצא זה שאין [ב][כל] חטאו בשגגה אלא בהעלם דבר מידי כל כתיב אין דאם כן נכתוב על שגגתו למה לי אשר שגג הא קמ"ל דעד דאיכא כל חטאו בשגגה [ג](יצא משיח שאין כל חטאו בשגגה אלא בעבודת כוכבים ולא בשאר מצות אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה) ורבנן מי שחטאו בשגגה יצא משיח שאין חטאו בשגגה לא בעבודת כוכבים ולא בשאר מצות אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה:

מתני' [ג]אין בית דין חייבין עד שיורו בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת [ד]וכן המשיח ולא בעבודת כוכבים עד שיורו על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת:

גמ' מנלן דתניא [ה]רבי אומר נאמר כאן [2]עליה ונאמר להלן [3]עליה מה להלן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אף כאן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אשכחן צבור משיח מנלן לאשמת העם הרי משיח כצבור נשיא יליף מצות מצות כתיב גבי נשיא [4]ועשה אחת מכל מצות ה' וכתיב בצבור [5]ועשו אחת מכל מצות מה צבור דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אף נשיא דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת יחיד אמר קרא [6]ואם נפש וילמד תחתון מעליון: ולא בעבודת כוכבים עד שיורו: בעבודת כוכבים מנלן דת"ר לפי שיצאה עבודת כוכבים לדון בעצמה יכול יהו חייבין אפילו על דבר שאין זדונו כרת ושגגתו חטאת נאמר כאן מעיני ונאמר להלן מעיני מה להלן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אף כאן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אשכחן צבור יחיד נשיא משיח מנלן אמר קרא [7]ואם נפש אחת אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח כולן בכלל נפש אחת הן וילמד תחתון מן העליון הניחא למאן דמפיק לה לעליה לג"ש כדאמרן אלא לרבנן דמפקי לה לעליה לעריות וצרות דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת מנא להו נפקא להו [ו]מדמתני ליה ר' יהושע בן לוי לבריה [8]תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה וגו' הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים [ז]מה עבודת כוכבים שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כאן [ח]שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אשכחן יחיד נשיא ומשיח בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצות צבור מנלן יליף עליון מתחתון ורבי הא דר' יהושע בן לוי מאי עביד ליה מפיק ליה לכדתניא [ט]לפי שמצינו שחלק הכתוב בין רבים ליחידים [י]רבים בסייף וממונן אבד [י]יחידים בסקילה וממונן פלט יכול נחלוק בקרבנותיהם ת"ל תורה אחת יהיה וגו' [ט]מתקיף לה רב חלקיה מהגרוניא טעמא דלא חלק הכתוב הא חלק הוה אמינא נחלוק מאי נייתי נייתי פר צבור בשאר מצות הוא דמייתו נייתי פר לעולה ושעיר לחטאת צבור בעבודת כוכבים הוא דמייתו נייתי שעיר נשיא בשאר מצות הוא דמייתי נייתי שעירה יחיד נמי היינו קרבנו [ט](אלמה לא) איצטריך ס"ד אמינא צבור מייתי פר לעולה ושעיר לחטאת הני נייתי איפכא פר לחטאת ושעיר לעולה א"נ [י]צריך ואין לו תקנה קמ"ל דכ"ע מיהת כי כתיבי הני קראי בעבודת כוכבים הוא דכתיבי מאי משמע אמר רבא ואי תימא ר' יהושע בן לוי ואמרי לה כדי אמר קרא [9]וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה איזו היא מצוה [ח]שהיא שקולה ככל המצות הוי אומר זו עבודת כוכבים דבי רבי תנא אמר קרא [9]אשר דבר ה' אל משה וכתיב [10]אשר צוה ה' אליכם ביד משה איזו היא מצוה שהיא בדיבורו של הקב"ה וצוה על ידי משה הוי אומר זו עבודת כוכבים [ט]דתנא רבי ישמעאל [11]אנכי [12]ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום דבי רבי ישמעאל תנא

למן

רש"י

ושוין שאין. משיח מביא אשם תלוי דכתיב באשם וכפר הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע מי שחטאו בשגגה יצא משיח. ולרבי היכי מצי אמר יצא משיח והא לרבי חטאו בעבודת כוכבים בשגגה הוא דהא תניא לעיל [ז:] משיח בעבודת כוכבים רבי אומר בשגגת מעשה אלא רבי סבר דהכי מתרץ קרא לטעמיה מי שכל חטאו בשגגה יצא משיח שאין כל חטאו בשגגה דבעבודת כוכבים בלבד הוא דחטאו בשגגה אבל בשאר מצות אין חטאו בשגגה בלבד אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה: **ורבנן.** סברי יצא משיח שאין חטאו בשגגה לא בעבודת כוכבים ולא בשאר מצות אלא העלם דבר עם שגגת מעשה. ולדברי הכל משיח אין מביא אשם תלוי וכ"ש צבור דאין חייבין אשם תלוי דהעלם דבר כתיב בהו כהדיא [ל]: **מתני' אין ב"ד חייבין.** קרבן אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת ואם הורו בדבר שחייבין אשם ודאי פטורין דכתיב באשם ודאי ואם נפש אחת וב"ד אין הם בכלל נפש אחת ועוד דבאשמות אין בהן דין העלם דבר דחייבין אשם ודאי על המזיד כשוגג: **וכן המשיח.** אין מביא פר אלא על העלם דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אבל במקום אשם ודאי חייב להביא אשם ודאי לפי שהוא בכלל נפש אחת ולהכי השוה לצבור דאין מביא פר במקום אשם אבל אשם יביא כדתנן לקמן (ד' ט.) אשם ודאי הנשיא המשיח והיחיד חייבין וב"ד פטורין: **גמ' נאמר כאן עליה.** ונודעה החטאת אשר חטאו עליה (ויקרא ד): **ונאמר להלן.** לגלות ערותה עליה (שם יח): **נשיא.** נמי לא יביא שעיר אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת כדתנן (ט.) כל מצות שבתורה שחייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת יחיד מביא כשבה או שעירה ונשיא מביא שעיר דיליף מצות מצות: **יחיד.** נמי אינו מביא חטאת אלא על דבר שזדונו כרת דתנן [שם] כל מצות שבתורה וכו': **אמר קרא.** בפרשת ויקרא אם נפש: **וילמוד תחתון מעליון.** יחיד מנשיא: **לפי שיצאה עבודת כוכבים.** דהכא כתיב [מ] וכי תשגו ולא תעשו ולא כתיב הכא כרת: **יכול יהו חייבין על דבר שאין זדונו כרת.** כגון מגפף ומנשק ומרבץ כדאמרינן במסכת סנהדרין בפרק ד' מיתות (דף ס:) בלא תעשה ואינו בכרת: **וילמוד תחתון מעליון.** יחיד נשיא ומשיח מצבור: **אלא לרבנן דמפקי לעלי עליה.** לדרשא אחרינא כדאמרינן בפ"ק דיבמות (דף ג:) ואשה אל אחותה וגו' עליה [נ] מה ת"ל לפי שנאמר [ס] יבמה יבא עליה וגו': **תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה.** בעבודת כוכבים משתעי קרא דתניא בסיפרי [ע] ר"ש אומר בעבודת כוכבים הכתוב מדבר שנא' כי דבר ה' בזה [פ] שבזה על דיבור ראשון שנאמר בו [צ] אנכי ה' אלהיך ולא יהיה לך אלהים אחרים על פני: **מה עבודת כוכבים שחייבין על זדונו כרת.** דהכא כתיב [ק] הכרת תכרת אף כו': **אשכחן יחיד ונשיא ומשיח בין בעבודת כוכבים ובין בשאר מצות.** דכתיב [ר] ואם נפש וכתיב [ש] תורה אחת יהיה לכם והנפש אשר תעשה ביד רמה ליחיד ונשיא ומשיח בכלל ואם נפש אחת: **צבור מנלן ילמוד עליון מן התחתון.** דכתיב בפרשה למעלה וכי תשגו [ת] דהיינו צבור וילמד מתחתון מואם נפש [ת] מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצות דגבי יחיד הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים אף צבור אין חייבין אלא בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצות: **רבים בסייף.** במזיד אנשי עיר הנדחת: **יכול נחלוק בשוגג בקרבנותיהם.** דלי היכי דחלוק צבור מיחידים דקרבן צבור בעבודת כוכבים לא דמי לשום קרבן יחיד ה"נ נחלוק בקרבנותיהם דלהוי חלוק דמרובין שעשו שוגגין דעיר הנדחת דלא להוי דמי לעולם לשום קרבן לא לצבור ולא ליחיד: **ת"ל תורה אחת.** דעיר הנדחת דשוגג כיחידים דמו ומייתי כל חד וחד שעירה כיחיד: **מאי נייתי.** אנשי עיר הנדחת רבים דבסייף: **נייתי פר לצבור בשאר מצות הוא דמייתי.** ולא הוי חלוק וכ"ש דבעי' חלוק בין אנשי עיר הנדחת לצבור דהא אין צבור נעשין עיר הנדחת כלל: **יחיד נמי היינו קרבנו.** ולא הוי חלוק: **אילטריך.** תורה אחת דס"ד וכו': **אי נמי צריך.** לחלוק בקרבן: **ואין לו תקנה.** לעיר הנדחת בשוגג דלאי אפשר לחלוק: **קמ"ל.** תורה אחת דמייתי כל חד שעירה כיחיד: **ולא תעשו את כל המצות איזו היא מצוה ששקולה כנגד כל המצות הוי אומר זו עבודת כוכבים.** שכל המודה בה ככופר בכל התורה כולה [א]: **כתיב [את] כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה.** דמשמע שצוה ע"י משה וכתיב אשר דבר ה' דמשמע שהיא בדיבורו של הקב"ה כלומר ששמעו ישראל מפיו כשדבר עם משה: **איזו היא מצוה שהיא בדבורו של הקב"ה וצוה ע"י משה הוי אומר זו עבודת כוכבים.** דאנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום דהיינו ששמעו בדבורו של הקב"ה וצוה ע"י משה בכמה פרשיות שבתורה כגון לא תשתחוה לאל אחר [ב] דלא שמענו אלא מפי משה:

תוספות

אין חייבין אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. תימה אמאי קאמר על שגגתו חטאת הא היא גופה חטאת היא ומה שייך לומר אין חייבין חטאת אלא על דבר שבשגגתו חטאת ושמא אגב דוכתא אחריתי דנקיט לה גבי מלקות נקיט נמי הכא ע"ל דה"פ דמה שאדם אחר היה מחויב חטאת על שגגתו הכא מביאין פר: **ויחיד דאמר קרא ואם נפש.** ה"נ ה"מ למילף גבי יחיד מצות מצות דה"נ כתיב ואם נפש אחת תחטא ועשתה אחת מכל מצות ה' אלא דהכי ניחא ליה למילף: **ילמוד תחתון מעליון.** וא"ת היכי יליף יחיד מנשיא והא נשיא גמיר מג"ש ואינו חוזר ומלמד בהיקש [כדאיתא בזבחים נ.:] ויש לומר דגילוי מילתא בעלמא הוא ולא היקש דתרווייהו בכלל יחיד ובכלל נפש מיהו לעיל קשה דיליף עבודת כוכבים משאר מצות ושאר מצות מוקמן מתרא והלא הלמד מגזירה שוה אין חוזר ומלמד בגזירה שוה [עי' זבחים ניפסט הס"ם לדבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בגזירה שוה ואין חולק על זה וצריך עיון גדול] ויש לומר דבתר מלמד [אזלינן] והמלמד (תולין) [חולין]: **שהיא שקולה כנגד כל המצות.** דכיון דמודה בה מה לורך לו לקיים כל המצות ומסתמא יעבור על כולן ובספרי מפיק לה מאת בריתי היפר משמע שכל הברית מיפר:

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פט"ו מהל' שגגות הלכה ו סמג עשין רז:
יז ב מיי' שם הל' ג:
יח ג מיי' שם פי"ב הל"א:
יט ד מיי' שם פט"ו הלכה א:
כ ה מיי' שם פ"א הלכה ב והלכה ד ה:
כא ו ז מיי' פ"ד מהל' עבודת כוכבים הל' ו סמג שם:
כב ח מיי' שם פ"ב הל"ד ופ"ל מהל' שבת הלכה טו:

מוסף רש"י

אין בית דין חייבין. להביא פר על העלם דבר (יבמות ח:). **ולא בעבודת כוכבים.** אין חייבין צבור להביא פר לעולה ושעיר לחטאת, עד שיורו על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, כגון זיבוח וקיטור ונסוך והשתחואה, אבל מחבק ומנשק לא (שם ט.). **לאשמת העם.** כלומר אשמתו כאשמת צבור (שם). **תורה אחת יהיה לכם.** לענין קרבן כתיב בפרשת עבודת כוכבים, תורה כל התורה במשמע, הוקשה כל התורה לענין קרבן לעבודת כוכבים (שם). הוקשו קרבנות של שגגות של כל עבירות לשל ע"ז, מה ע"ז קרבן שלה אינו בא אלא על עבירה גמורה שחייב על זדונו כרת, דסמיך ליה והנפש אשר תעשה ביד רמה ונכרתה (שבת סט.) אלמא כולה פרשתא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת מישתעי (יבמות ט.). **אשכחן יחיד נשיא ומשיח.** בכך היקישא לא משמע אלא הני דכתיב והנפש ואלו לבדן במשמע שהן יחידין, דהני קראי כתיבי בפרשת ואם נפש אחת בעבודת כוכבים (שם). **וילמד עליון מתחתון.** לצבור מיחידים (שם). **רבים.** עיר הנדחת (שם). **יכול נחלוק בקרבנותיהם.** אם עבדו בני עיר אחת עבודת כוכבים בשוגג יהו חלוקים בקרבנם שלא יביא כל אחד קרבנו שעיר כיחידים (שם). **ת"ל תורה אחת יהיה וגו'.** אין חלוקים מתורת יחיד אלא רוב ישראל או כולן, כדכתיב ואם מעיני העדה, אבל בני עיר אחת יחיד הם (שם). **צבור מייתי פר לעולה כו'.** היינו העלם דבר שהורו ב"ד שעבודת כוכבים מותרת ועשו צבור על פיהם (שם). **אי נמי צריך ואין לו תקנה.** אפילו לא משכחת לה קרבן לחלק נימא נריכים הני מרובים חילוק בין יחיד וליכא הלכך אין להם כפרה, קמ"ל (שם). **בד'.** שם חכם (גיטין פה:). **מפי הגבורה שמענום.** דכתיב אחת דבר אלהים שתים זו שמעתי, במכילתא (מכות כד.).

רבינו חננאל

מיעוטו לעולם כולן מביאין פר אחד וב"ד פר. אבל כשהיו החוטאים ז' שבטים והן רוב ישראל במספר אנשים מביאין שבעה פרים וב"ד פר ובעבודת כוכבים ז' פרים וז' שעירים וב"ד פר ושעיר ולעולם השבטים שלא עשו פטורין. ואע"פ שסתם ר' חייא בתוספתא (ריש מכילתין) כרבי יהודה דתניא הורו ב"ד ועשה כל הקהל או רובו על פיהן בזמן שהוראתן הורייה ב"ד פטורין והעושה על פיהם מביאין פר. אין הורייתן הורייה ב"ד חייבין פי' כל אחד כשבה או שעירה והעושין על פיהן מביאין כשבה או שעירה פי' כל אחד. לא חיישינן לה דכיון דרבי לא שנאה ר' חייא מנא ליה כדאמרינן ביבמות פרק החולץ (דף מג.):

הדרן עלך הורו בית דין

הורה כהן משיח לעצמו כו' כתיב אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם וגו'. יש לומר ולברר כי זה הפר נמי ביאתו תלויה בח' תנאין. הא' שאינה נוהגת זו ההוראה אלא בכהן משיח לבדו אבל במרובה בגדים או כשעבר או משוח מלחמה לא. דתניא בספרא משיח יכול זה המלך ת"ל כהן אי כהן יכול המרובה בגדים ת"ל משיח. אי משיח יכול אף משוח מלחמה ת"ל (משיח) [המשיח] שאין על גביו משיח. ומבואר עוד בפרק כהן משיח (דף יב). ובמגילה (דף ט:) ובתוספתא הוריות ובתוספתא מגילה (פ"א). הב' שיהא חכם מופלא דאמרינן לקמן (דף ז) אי דהן מופלאין והוא אינו מופלא הוריה דידיה ולא כלום היא. הג' שתהא הורייתו בשוגג מעין טעות ב"ד שאמרנו בפרק העבר ועשייתו בשוגג דהעלם דבר ושגגת מעשה בעינן. הד' שתהא הורייתו באחת מכל המצות שפירשנו כי ב"ד חייבין עליהן חוץ מעבודת כוכבים שדינו בה בשעירה כאשר יפורש לפנינו. הה' שתהא הורייתו לבטל מקצת ולקיים מקצת כדרך ב"ד דכתי' לאשמת העם הרי משיח כצבור. הו' שתהא דבר שאין הצדוקים מודין בו. הז' שתהא הורייתו בפני עצמו ולא בשתוף עם ב"ד. הח' שיהא חטאו כשהוא ממונה. בהשלמת אלו השמונה נתחייב הכהן המשיח זה הפר. אבל שאר הכהנים דינם כדין ישראל דלא בעו העלם דבר אלא שמביאין על שגגת מעשה כשבה או שעירה. ואי איכא הוראת ב"ד נכללין עם הצבור. והוא הדין אם אין זה כהן המשיח מופלא ראוי להוראה שדינו כהדיוט בעלמא. אבל הכהן המשיח המופלא אינו חייב על שגגת המעשה בלא העלם דבר שום קרבן כלל. דתניא בספרא מעם הארץ פרט למשיח וכו' ומתרצתא בפרק כהן משיח שחטא (דף יא) והוא הדין הנוהג אם היתה הורייתו שלא במצות המבוארות בו (אבל) [או] אם עקר כל הגוף או שטעה בדבר שהצדוקים מודין בו הא זיל קרי בי רב הוא ולאו מופלא. ואם הורה עם הצבור מתכפר לו עם הצבור. ואם חטא עד שלא נתמנה הרי דינו כדין הדיוט וכן הלכתא. עכשיו נחזיר למשנתנו הורה כהן משיח שוגג שטעה מעין טעות ב"ד שפירש' בפרק העבר ועשה שוגג שעדיין בשעת עשייתו היה חושב כי מעשהו מותר מביא פר. אבל מזיד ועשה שוגג כגון שגמר לוכל חלב ואח"כ אכל חתיכת חלב והוא חושב שהוא שומן פטור דאינו חייב על שגגת מעשה לחודה שום קרבן כדאמינא. הורה שוגג ועשה מזיד פטור. דמזיד בכי הא לאו בר אייתויי קרבן הוא: אתמהי' שוגג ועשה שוגג מביא פר פשיטא. אמר אביי הכא במאי עסקינן כגון שהורה ושכח מאיזה טעם הורה ואמר הריני עושה על דעת ראשונה מהו דתימא כיון דאילו מדכר טעמיה דלמא

מסורת הש"ס

א) כ"ש, ב) רש"א מ"ז, ג) יבמות ח:, ד) [יבמות ט.], ה) שבת סט: [יבמות ט.], ו) בס"י מה להלן, ז) [יבמות ט.], ח) [יבמות ט.], ט) רש"א מ"ז, י) [ברכות טו: ושם נסמן], כ) מכות כד., ל) [ויקרא ד], מ) [במדבר טו], נ) [ויקרא יח], ס) [דברים כה], ע) [נפ' שלח טו לא, בשם ר' ישמעאל], פ) [במדבר טו], צ) [שמות כ], ק) [שם], ר) [שם], ש) [שם], ת) [שם], א) [ספרי שלח טו כב], ב) [שמות לד], ג) עי' מכות יע סוף ע"א.

תורה אור השלם

1. והביא איל תמים מן הצאן בערכך לאשם אל הכהן וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע ונסלח לו: ויקרא ה יח
2. ונודעה החטאת אשר חטאו עליה והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת והביאו אתו לפני אהל מועד: ויקרא ד יד
3. ואשה אל אחתה לא תקח לצרר לגלות ערותה עליה בחייה: ויקרא יח יח
4. אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות יי אלהיו אשר לא תעשינה בשגגה ואשם: ויקרא ד כב
5. ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מכל מצות יי אשר לא תעשינה ואשמו: ויקרא ד יג
6. ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשתה אחת ממצות יי אשר לא תעשינה ואשם: ויקרא ד כז
7. ואם נפש אחת תחטא בשגגה והקריבה עז בת שנתה לחטאת: במדבר טו כז
8. האזרח בבני ישראל ולגר הגר בתוכם תורה אחת יהיה לכם לעשה בשגגה: והנפש אשר תעשה ביד רמה מן האזרח ומן הגר את יי הוא מגדף ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמה: במדבר טו כט-ל
9. וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה אשר דבר יי אל משה: במדבר טו כב
10. את כל אשר צוה יי אליכם ביד משה מן היום אשר צוה יי והלאה לדרתיכם: במדבר טו כג
11. אנכי יי אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים: שמות כ ב
12. לא יהיה לך אלהים אחרים על פני: שמות כ ג

תוספות הרא"ש

מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת. תימה מנ"ל דבאחות אשה מייתי חטאת בשגגה הא אכתי לא קי"ל דדבר שחייבין על זדונו כרת שמביא על שגגתו חטאת. וי"ל דהא דקאמר על שגגתו חטאת לאו דוקא. אלא אגב סיפא דתני ועל שגגתו חטאת תנא נמי ברישא. וה"פ מה עליה האמור באחות אשה בדבר שזדונו כרת אף עליה האמור בחטאת בדבר שזדונו כרת נאמר שמביא על שגגתו חטאת. ועי"ל דעל שגגתו חטאת דרישא נמי דוקא משמע דג"ש עליה עליה לא אצטריך אלא למעוטי דאין מביא חטאת אלא על דבר שזדונו כרת. דאי לאו ג"ש ה"א דעל כל חטא שיחטא יביא קרבן. הלכך מפרשי' שפיר מה להלן באחות אשה זדונו כרת ושגגתו חטאת. דממילא הוה אמרי' דעל כל חטא מביא חטאת. אף עליה האמור בקרבן דוקא על זדונו כרת: **מאי נייתי** פר צבור בשאר מצות הוא דמייתו. ופשוט ליה לתלמודא שאין לנו לבדות קרבן חדש שאין מתכפרין בו בשום מקום על עבירה. והמ"ל הכי [מאין] נייתי נייתי קרבן הבא על עבירה במקום אחר הא אינם חלוקים בקרבנותיהם. וקרבן חדש שאין מתכפרים בו בשום מקום על עבירה א"א להביא: